

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥ:	Τὸ πρόβλημα τῆς ἐπικοινωνίας
ΤΗΛ. ΑΛΛΒΕΡΑ:	Κύματα τῆς Δειλινῆς ὥρας (Διήγημα)
Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗ:	Μικρὸ Ἐλεγείο (Ποίημα)
Π. Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ:	Ἰωάννης Πολέμης
ΓΙΑΝ. ΑΔΡΑΣΤΟΥ:	Καρμεντελοσπαταγκόνες (Διήγημα)
Γ. ΘΕΜΕΛΗ:	Κύκλος ἀπὸ Θύελλες (Ποίημα)
ΖΩΗΣ ΚΑΡΕΛΛΗ:	Ἐμπνευση (Ποίημα)
ΓΙΑΝ. ΣΚΑΡΙΜΠΑ:	Τὸ Ζήτημα (Ποίημα)
ΙΦ. ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ:	Οἱ Πρωτόπλαστοι (Διήγημα)
Σ. Α. ΚΟΥΛΗ:	Λεῦκες (Ποίημα)
ΓΙΩΡΓ. ΤΣΙΤΣΙΜΠΙΚΟΥ:	Τὸ Ταξίδι (Ποίημα)
Τ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ:	Ἡ Ἄμφιβολία
ΠΑΡΑΣΚ. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ:	Πῶς ἄγιασε ὁ φονιάς

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	
ΣΤΥΛ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ:	Ἄθ. Γ. Κυριαζή, «Ὀνειρα καὶ Παραμύθια» καὶ Θεμ. Πηλειωρίτη, «Ψηλαφώντας τὸ Σκοτάδι»
ΚΩΣΤΑ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗ:	Γιάν. Χριστοφῆ, «Στὸ Ξέφωτο»

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ κ.λ.π.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Χρόνος Βος Τόμος Γ'.
Αριθμός Φύλλου 3

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Μάιος - Ιούλιος 1949

Γραφ. Στοά Καράσσο 58
Τηλέφωνο -- 64 - 27

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Πόσες φωνές γύρω από τὸν ποιητὴ! Πόσες ἀξιώσεις ἀπὸ τὸν ἀξιο δημιουργό! Ἀπὸ κάθε πλευρὰ ἀκούει βοερὴ τὴν ἐπιταγὴ πὼς πρέπει νὰ ἐκφράσει τὴν ἐποχὴ του, νὰ τὴ μετουσιώσει καλλιτεχνικὰ, νὰ συλλάβει τὴν πεμπτοῦσά της, καὶ νὰ μεταδόσει τὴ συγκίνηση ποὺ περιέχει. Εἶναι ἓνα καθήκον καὶ μιὰ ὑποχρέωση ἀπέναντι τοῦ λαοῦ. Διαφορετικὰ ἢ ἀποστολὴ του πρέπει νὰ θεωρεῖται χρεωκοπημένη καὶ σχεδὸν ἀχρηστῆ. Σὲ μιὰ διασταύρωση τραγικὴ, φτάνει ἀπὸ ἄλλῃ πλευρὰ ἡ ἀπαίτηση ποὺ καθλώνει τὸν ποιητὴ στὸ αὐστηρὸ πνεῦμα τῆς καθαρῆς Τέχνης. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προῦδσει τὸν ἑαυτὸ του ὁ ποιητὴς, νὰ καταντήσῃ τὴν Τέχνην θεραπενίδα τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιταγῶν, νὰ τὴν ὑποβιβάσῃ στὴ διανοητικότητα καὶ τὰ γούστα τοῦ λαοῦ. Διαφορετικὰ ἢ Τέχνην του δὲν πρόκειται νὰ ἔχει κανένα νόημα.

Ἀπὸ τὶς ἀντίμαχες αὐτὲς ἀπόψεις, ἡ μιὰ θέλει τὴν Τέχνην στρατευομένη, ἀξιοὶ νὰ πειθαρχεῖ καὶ νὰ ὑπακούει στὴ σκοπιμότητα. Ἡ ἄλλῃ θέλει τὴν Τέχνην ἀδέσμευτὴ καὶ ἐλεύθερη. Τὸ θέμα παρουσιάζει ζωηρὸ ἐνδιαφέρον, καὶ φυσικὰ θα πρέπει νὰ ξεπεράσῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀπερισκεψίας, τῆς προχειρότητας, τῆς βίας ἴσως, ποὺ ἐκπέμπτει τὰ συνθήματα τοῦτα, γιὰ νὰ φτάσῃ ἡμεροσ καὶ νηφάλιος ὡς τὴν πηγὴ αὐτοῦ τοῦ θέματος: Τί εἶναι λογοτεχνία; Γιατί καὶ γιὰ ποιὸν γράφουμε; Ἄλλ' ἔφ' ὅσον μιλοῦμε γιὰ ποιητὴ, γιὰ δημιουργό, καὶ γενικὰ γιὰ Τέχνην, γιὰ νὰ στενέψουμε τὸ θέμα καὶ νὰ ἐξετάσουμε μόνο τὸν τομέα τῆς λογοτεχνίας; Γιατί νὰ μὴ θέσουμε τὸ ἐρώτημα: Γιατί καὶ γιὰ ποιὸν ζωγραφίζουμε; Γιατί καὶ γιὰ ποιὸν σκαλίζουμε τὸ μάρμαρο; Γιατί καὶ γιὰ ποιὸν συνθέτουμε τὴ μουσικὴ; Ὅχι λοιπὸν. Ἄς κάνουμε εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ἀπαραίτητο διαχωρισμό. Ὅλες οἱ ἀξίες δὲν ἀκολουθοῦν δρόμους παράλληλους. Ὑπάρχει πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἓνας οὐσιαστικὸς διαχωρισμός, τόσο στὴ μορφή ὅσο καὶ στὸ περιεχόμενο. Ἄλλο πρᾶγμα νὰ χρησιμοποιεῖ κανεὶς τὰ χρώματα στὴ ζωγραφικὴ, τὸ μάρμαρο, τὸ μπρούτζο, τὴν ὕλη στὴν γλυπτικὴ, τὶς νότες στὴ μουσικὴ, κ' ἐντελῶς ἄλλο πρᾶγμα νὰ ἐκφράζεται κανεὶς μὲ τὴ λέξη στὴ λογοτεχνία. Βέβαια ὁ διαχωρισμός, ἔτσι ποὺ διατυπώνεται, φαίνεται αὐθαίρετος καὶ ἀόριστος. Καὶ μὲ δικαιολογημένη ἀπορία θὰ ρωτήσῃ κανένας. Ἡ ἴδια ψυχὴ δὲν κατοικεῖ μέσα στὴ σύνθεσι τῶν χρωμάτων ποὺ συνταιριάζει ὁ καλλιτέχνης γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἓναν κόσμον αἰσθημάτων καὶ σκέψεων μὲ τὸν πίνακά του; Τί σημαίνει ὄλο κείνο τὸ ἄθροισμα καὶ τὸ σύμπλεγμα ἀπὸ νότες, ὅλη κείνη ἡ συνθετικὴ ποικιλία ἀπὸ ἤχους σ' ὅλες τὶς κλίμακες; Τί ἄλλο παρά πᾶς ὁ δημιουργὸς πάει νὰ ἐπενδύσῃ μὲ νότες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς του. Ἰὸ ἴδιο δὲν κάνει καὶ ὁ γλύπτης ὅταν σκέπτεται πρὶν σκαλίσει τὸ μάρμαρο; Ἀναμφισβήτητα ὁ καλλιτέχνης ἀφορμὴ λαμβάνει, καὶ δονεῖται, καὶ συγκινεῖται ἀπὸ ἐξωτερικὰ αἷτια. Ὅμως οἱ εἰκαστικὲς τέχνες, ἡ ζωγραφικὴ δηλαδὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ, ὅσο καὶ ἡ μουσικὴ δὲν εἶναι ποτὲ σὲ θέση νὰ δώσουν σὲ ἔντονο βαθμὸ ὅλη τὴν κλιμάκωση τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου, ποὺ ἀπὸ τὴ φυσικὴ του σύσταση ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ ἐκφράξῃ ὁ γραπτὸς λόγος: τὸ θυμὸ καὶ τὴν ὀργή, τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀνησυχία, τὴ χαρὰ καὶ τὴ θλίψη, τὸ ἀνθρωπινό πάθος. Στὴ μουσικὴ, στὴ γλυπτικὴ, πάντα θὰ ὑπάρχει ἡ ἀπόχρωση τοῦ ἀκαθόριστου καὶ τοῦ ἀνερμήνευτου, μιὰ κάποια θολία, σὰ νὰ προδίδει τὴν τεράστια προσπάθεια τοῦ δημιουργοῦ νὰ κατακινήσῃ καὶ νὰ δαμάσῃ τὴν ἴδια τὴ φύση τοῦ φαινομένου. Τὸ χαρωπὸ χρῶμα στὸν πίνακα, ὁ μελαγχολικὸς τόνος τοῦ τραγουδιοῦ, ἡ αὐστηρὴ ἔννοια τῆς γαλήνης στὸ γλυπτό, εἶναι πάντα καὶ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ὅλη τὴν ἄλλῃ κλίμακα ποὺ ἐκφράζει ὁ λόγος. Ὁ λογοτέχνης ἔχει τὴ δύναμη νὰ προχωρεῖ μὲ ἄνεση σ' ὅλες τὶς περιοχάς, νὰ σκάβει τὸ ψυχικὸ ἔδαφος, νὰ μᾶς ὀδηγεῖ, νὰ ἐρμηνεύει, νὰ κατατοπίζει μὲ τὴν παρατήρησή του, νὰ ξεσκεπάσῃ καὶ νὰ μεταμορφῶνῃ, ἐνῶ ὁ ζωγράφος, ὁ γλύπτης, ὁ μουσουργὸς ἀφήνει στὸν ἐπισκέπτη, στὸν θεατὴ, στὸν ἀκροατὴ τὴ φροντίδα νὰ βγάλῃ συμπεράσματα πάνω στὰ δημιουργήματά του. Φυσικὰ, αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς τὸ ἔργο τοῦ λογοτέχνη, κ' ἐκεῖνο ἀκόμα ποὺ θεωρήθηκε ἀριστούργημα, ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀλήθεια, νὰ δώσῃ σάρκα καὶ ὄστα στὸ ἴδιο τὸ φαινόμενο, ἢ ἀκόμα, νὰ ἐκφράσῃ μ' ὅλη τὴν τραγικότητα καὶ σ' ὅλη τὴν ἔκτασή τους, τὰ γεγονότα μιᾶς ἐποχῆς,

ΚΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΙΛΙΝΗΣ ΩΡΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

[Τὸ βράδυ ἔγειρε στὸ μούτρο του. Ἐνα βράδυ ὅπως τᾶλλα δίχως νὰ προμηνᾷ τίποτες τὸ ἐξαιρετικό. Πῶς θὰ πηγαινε τὴ συνηθισμένη του βόλτα, θάβλεπε τὴν Καίτη, τὴ Μαρία, τὴν Ἑλένη; Τὸ αὐτὸ — κοινὰ ὀνόματα μὲ τὸ πῶς κοινὸ περιεχόμενο. Πῆς ἀκόμα θὰ μπορούσε νὰ περάσῃ ἀπ' τὴν ταβέρνα ἕνα καταγώγιό ποῦ μαζωνόντανε παληόμουτρα, ὅ,τι λογίς θέλεις. Πιάσε ἀπὸ τὰ παληόμουτρα τοῦ λιμανιοῦ, ὡς τοὺς νεαροὺς λογοτέχνες ποῦ δὲν εἶχανε ποῦ νὰ σπαταλήσουνε τίς ἄδειες ὄρες τους. Ὅλο συζητήσεις δυναμικές — σπέρτο καὶ φλόγα.

— Τὸ ὅποιο μὲ ἐβάρωσε μπαμπέσικα. Μπουρδάρισε ὁ τόπος ἀπὸ χωροφυλάκουσ. Δίνω μιὰ στὸ τζάμι καὶ Λούης.

— Δὲ βαριέστε, δὲν κάνουν τίποτες. Σοῦ λέω, βγάζουμε αὔριο τὸ περιοδικό; ΠΝΟΗ, ἔτσι μὲ ὠραία κεφαλαῖα γράμματα, νὰ δῆς τί γίνονται ὅλοι αὐτοὶ οἱ ξεσκολιασμένοι θὰ σοῦ κάνουν ἐδαφιαῖες ὑποκλίσεις γιὰ μιὰν καλὴ κριτικὴ. Τότες....

Φαντασίες ποῦ παραδέρνανε θυμωμένα στὰ ὑγρά ντουβάρια τοῦ καταγώγιου.

Ἔπειτα θὰ πῆς νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν ἑαυτὸ του;

Κακὴ σκέψη.

Τὶ θὰ εἶχε νὰ πῆ; Γιὰ τὸ μισοτελειωμένο δοκίμιο «περὶ ὄντων καὶ μὴ ὄντων» ἢ γιὰ τὸ «ἔγκλημα τοῦ Σιλβέστρου Μπονάρ»;

Ὅμως τὸ κάθε τί ἔχει τὸν ἀντίλογό του κι' ὁ λόγος μας εἶναι πῶς δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ τίποτες].

Ὁ δρόμος εἶναι διαπλατομένος στὴ νυχτερινὴν ἀκολουθία τῶν ὥρων καὶ τὸ σπῆτι τῆς Μ. εἶναι στὸ τέλος τοῦ δρόμου,

Πρὶν ἀπὸ δυὸ βδομάδες τὴν εἶδε στὸ ἀριστοκρατικὸ καφενεῖο, ὅπου οἱ κυρίες φορούσανε βουσινιά καὶ καφέ γοβάκια. Καθόντανε μὲ τὸν πατέρα τῆς. Ἡ γαλήνη τῆς θάλασσας ἔσκεπε τὴ φαντασία.

Ἐνα εὐγενικὸ γκαρσόνι θέλησε νὰ δώσῃ τίς πληροφορίες του.

— Μπαρδὸν κύριε;

— Τίποτα.

— Γνωρίζετε τὴ δεσποινίδα;

— Ὁχι.

— Εἶναι... εἶναι.

— Καλὰ ἄς εἶναι.

— Εἶναι... ἢ δις τάδε.

— Ἐ καί;

— Μά... εἶδα ὅτι τὴν κοιτάζατε καί....

— Στὸ καλὸ σου χριστιανέ μου.

Πολὺ ἐνοχλητικὰ γκαρσόνια ὑπῆρχανε σὲ τοῦτο τὸ ἀριστοκρατικὸ καφενεῖο, ἴσως ἀποδέλοιπα ἀριστο-

κρατικῶν συνηθειῶν.

Ἦτανε βέβαιος ὅμως πῶς ἡ Μ. δὲν εἶχε καμιὰ σκέψη μὲ ὅλα τοῦτα.

Καθόντανε ἀλαφριά- μόλις ἕνα τιποτένιο ἄγγισμα μὲ τὴν καρέκλα. Τὸ μάτι τῆς χαμένο στὰ κόκκινα σύγνεφα ποῦ προμηνούσανε τοὺς ἀγέρηδες.

Σκέφτεται πῶς θὰν ἦτανε βολετὸ νὰ τῆς δείξῃ πῶς ἦτανε παρών, πῶς ἀγωνιούσε, πῶς δὲν εἶχε μὲ τίποτες ἄλλο ὄξω ἀπ' αὐτὴν νάσχολληθῇ. Ἐλα ὅμως ποῦ μίλησε κι' ἄλλοτες γι' αὐτὰ τὰ πράματα.

Θέλει νὰ φωνάξῃ. Νὰ φωνάξῃ

Ἄν μπορούσε νὰ τῆς τὸ πῆ κρυφὰ θὰν ἦτανε καλύτερα.

Ναὶ θὰν ἦτανε καλύτερα.

Τὰ μαῦρα τῆς μάτια θὰ στηλωθοῦν πάνω του καὶ τὸ κοριτσιίστικο μούτρο θὰ σκεφτῇ πολὺ τὴ στάση του.

Ἴσως καλύτερα εἶναι ἔτσι, νὰ νιώθῃς τὴν καμπουρωτὴ μύτη μὲ τὰ λαφριά ρουθόνια νὰ σκηματίζῃ ἕνα δικό της σύνολο.

Τὰ ὑγραμένα χεῖλια. Ἡ καλοκαιρινὴ θάλασσα. Ἐκείνη ἢ καλοκαιρινὴ θάλασσα. Πλάστηκε ἀπὸ φαντασία κι' ἀπὸ ἀνθρωπιὰ τὸ σπιτάκι τῶν πρώτων στιγμῶν. Ζωντανὴ θύμηση μιᾶς ἀπλῆς λιτανείας.

Οἱ ἄγιοι καὶ τὰ χερουβείμ τῶν ἀφρῶν τραγούδησαν τὸ τραγούδι τους ὅταν τὰ μάτια τῆς γαντζώθηκαν στὴν ὑπαρξή του.

Τὰ μάτια καὶ τὸ στόμα καὶ οἱ γοφοὶ τῆς Καίτης, (τῆς Μαρίας, τῆς Ἑλένης) ἦτανε ἕνα γελοῖο πλάσματάκι, ποῦ χρόνια τώρα κατὰτρωγε τὸ λαγοκοιμάμενο ἐντὸς τοῦ βυζασταρούδι. Πῆς ὅμως πῶς τὸ βυζασταρούδι ἦτανε τιποτένιο καὶ δὲν ἄντεχε στὶς συγκινήσεις, ἔτσι θὰ καταλάβει τὴν κατάστασι. Ρεκλάμες φωτινές ἕνας ἄγουρος ἑλληνικὸς ἢ καλύτερα ἑλλαδικὸς κοσμοπολιτισμός. Τραγούδια κοσμοπολιτικά, λίγος βόρειος καὶ νότιος πόλος, μιὰ μπωντλαϊρικὴ κρεολὴ καὶ μιὰν ἀφρικάνου «ὄνειρου ὁμορφιά».

Ὁ ἥλιος τῆς καλοκαιρινῆς ἀμμουδιάς καὶ τὰ στεφάνια στὰ κούτελα, ἦτανε πράματα ποῦ δινόντανε κοινὰ στὸ φόντο τοῦ ἀριστοκρατικοῦ καφενεῖου καὶ ἡ ρότα τῶν καραβιῶν, πῆς τοῦ «Ἰπτάμενου Ὀλλανδοῦ» ἦτανε πάντα ἀνέλπιδη.

Στὴν Ὀπερα — πῆς πῶς ὑπῆρχε μιὰν Ὀπερα κι' ἕνας βορεινὸς φιλόσοφος Βάγκνερ μεταφυτεῖνος στὶς ἀμμουδιές τοῦ Αἰγαίου. Κυρίες τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπαῦρόυτ. Οἱ κύριοι μὲ τὰ μακρὰ ποιητικὰ μαλλιά τους, ὄλο ὑποκλίσεις καὶ νόστιμα χαϊρετήματα. Στὴν αὐλαία ἀραβουργήματα, ἀπομιμήσεις δώρων τοῦ Ἀροῦν-ἄλ-Ρασίντ καὶ στοὺς διαδρόμους οἱ καπνοὶ τῶν ἀκριβῶν πούρων.

Ἦστερα εἶναι ἡ θεωρία τῆς μίμησης. Μόλις ποῦ φαίνεται στὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν φιλοσόφων ἡ θεωρία αὐτὴ — Κακὴ θεωρία!

Ὅταν σηκώνεται ἡ αὐλαία στὴν Ὀπερα θαρρεῖς πῶς τὰ πάντα εἶναι ὄλο ἡσυχία καὶ πάστρα καὶ τὸ τραγούδι τοῦ βαρύτονου πρωταγωνι-

στὴ κάλεσμα πρωτάρη ἱεροκήρυκα.

Νὰ κοινομήσῃς εἰσιτήριο γιὰ τὴν Ὀπερα εἶναι μεγάλη δουλειὰ — μὴν τὰ ρωτᾶτε. Πρέπει νὰ περάσῃς ἀπὸ ὑπουργεῖα σὲ κόντρα-ὑπουργεῖα, νὰ κἀνῃς τίς «καθιερωμένες» ἀπ' τὸ πρωτόκολλο κουβέντες κι' ὑποκλίσεις, ὕστερα νὰ γνωρίσῃς σὲ σαλόνια τίς δεσποινίδες ποῦ παίζουσε μὲ τὰ κρινοδάχτυλά τους λυπητερές κι' ἐρωτικές σονάτες, νὰ σφίξῃς τὸ ὑγραμένο χεῖρι τοῦ τάδε ποιητῆ νὰ βρίσῃς τὸν τάδε κριτικὸ καὶ νὰ χαμογελάσῃς ἀδέξια, τόσον ἀδέξια ποῦ νὰ γλυστρήσῃς στὸ παρκὲ σάν πρωταθλητῆς παγοδρομίας.

Στὴν πρώτη πράξη θὰ ρίξῃς τὸ μάτι πάλι στὸ πρόγραμμα, μήπως ἔκανες λάθος στόνομα τῆς πρωταγωνίστριας καὶ θὰ καπνίσῃς τὸ δυσκολαποχτημένο ποῦρο σου. Τελοσπάντω γιὰ νὰ φτάσῃς στὸ σκαλί αὐτὸ τῆς Ὀπερας πρέπει νάσαι προικισμένος μὲ πολλὰ προτερήματα. Νὰ ἔχῃς διαβάσῃ τὰ ποιήματα τῶν συμβολιστῶν κι' ἀκόμα νὰ ξέρῃς ἀπ' ὄξω ὄλο ἐκεῖνο τὸ «Θαλασσινὸ κοιμητήρι» τοῦ Βαλερύ.

Οἱ διάδρομοι ὅλοι ἀντίκτρα στὸ δάσος ἔχουν μπουφέδες ποῦ κοινὸ πιότὸ τὰ κριβοπλερώνεις — ποῦ οἱ νταβερνίτες τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν συνοικισμῶν.

Δίπλα του ἦτανε ἡ δις Λεωνόρα. Ἐγειρε ρομαντικά.

— «Τὴ λέγαν Λεωνόρα».

— ὦ πόσο μὲ κολακεύει...

«Τὶ γελοιοποίησῃ!» Σκέφτηκε — ὅμως πλήρωσε σαράντα χιλιάδες στὸ γκαρσόνι ποῦ ἔφερε τὰ πιότὰ καὶ παράδοσε τὴ Λεωνόρα στὸ μεγαλόσκημο πατέρα τῆς.

Σκέφτηκε πῶς δὲν εἶναι καθόλου καλὸ νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἢ Ὀπερα.

Ἐν' ἀπαλὸ ρίγος ἔτρεξε στὸ χνοῦδι τῆς θάλασσας κι' ἡ Ἀφροδίτη φανερώθηκε μὲ τίς στερνές ἀνταύγειες.

Μπορεῖς νὰ πῆς τὰ πράματα ἔτσι ὅπως τὰ νιώθεις; Ρωτήθηκε πολλές φορὲς ἀτός του, ὅμως τί νὰποκριθῇ;

Τὸ στόμα τῆς Μ. εἶναι γλυκό. Τὸ ὑγραμένο πάνου χεῖλι φαντάζει σχεδὸν μελανιασμένο στὴ θωριά τοῦ πόθου.

Πολλές νύχτες θὰ καθόντανε σκεπτικός στὸ πεζούλι τοῦ σπιτιοῦ τῆς κι' ἄλλες νύχτες θὰ νοσταλγοῦσε τὸ χαμόγελο τοῦ μετώπου τῆς. Ναί κείνο τὸ μέτωπο ἦταν ὀλόϊδιο τὸ μέτωπο τῆς μάνας του. "Ὅλες οἱ ἐφηβικές ἀσχολίες ξανάρθανε πεταλουδίζοντας. "Ἦτανε τὸ ἀνέραστο παιδί τῶν δεκαπέντε, δεκάξι χρόνων κι' ἦτανε πάνου του ἡ ἐπίδραση τῆς μάνας καταθλιπτική. "Ἐνα ὁμορφο καστανὸ παιδί ποὺ ἄρχισε νὰ γράφῃ στίχους.

"Ἡ κυρία Ραχήλ—μιὰ χήρα γειτόνισσα—πολλές φορές πρότεινε νὰ κάνουνε μιὰ βόλτα στὸ μακρυνὸ δάσος. "Ἦτανε μιὰ γυναίκα μὲ ἀβάσταγο χυμὸ, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν πρώτη καὶ τὴν καλύτερη γνωριμία τοῦ κόσμου. Φρόντιζε νὰ συγκρατήσῃ τὸν πόθο του γιὰ τὸ τωρεῦτό στήθι καὶ τῆς καλοσκηματισμένες γάμπες τῆς καὶ λέγοντας στὴ μάνα του τίς σκεπασμένες προτάσεις τῆς κ. Ραχήλ ἔκρυβε μιὰ σκοτεινὴ γωνιά του κι' ἔπαιρνε ἀπ' τὴ μάνα τὴν ἀπόκριση ποὺ πιθυμοῦσε. Νὰ κόψῃ τῆς κουβέντες μὲ τὴν κ. Ραχήλ. Τὰ ποιήματά του ὅμως μιλοῦσανε πολὺ γιὰ τὴ βαρβατιὰ τῆς γυναίκας αὐτῆς καὶ σιγὰ-σιγὰ φούντωσε μέσα του ὁ μεταγνιωμός...

"Ἡ μάνα του μίλησε πολὺ στὴν ἐφηβική του δραστηριότητα κι' ἔσερνε τοὺς κανόνες τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς τῆς, τὸ περίφημο χαμόγελό τῆς καὶ πολλὰ τερτίπια τῆς κουβέντας τῆς.

Οἱ μέρες ἦτανε σκοτεινές καὶ στίς πλατείες τὸ χιόνι καθρέφτιζε τὰ γκρίζα σύγνεφα, ὅταν μίλησε τὸ κορίτσι τῆς μοναξιάς.

Τὸ κορίτσι τῆς μοναξιάς τραγουδῆσε γιὰ τὸ σιγαλὸ χάδεμα τῶν κυμάτων στὸ μουράγιο. "Ἐνὰ κορίτσι τοῦ κόσμου τούτου ποὺ μίλησε γιὰ τὸ κύμα.

Ἄπαλότατο κῆμα
φέρε στὴ στεριά μας, φέρε στὴ
στεριά μας

τὰ δελφίνια τῶν ἀφρῶν σου
τοῦ ψαρᾶ τὴν ἐλπίδα
φέρε στὴ στεριά μας.

"Ἡ ἀπαλάμη τρέμει στὸ ἄγουρο χνουδι τοῦ μπράτσου προσπαθώντας νὰ πιάσῃ, τὸ φλοῖσβο—τὸ γέννημα τοῦ φλοῖσβου, τὸ θάνατο τοῦ φλοῖσβου. "Ἐνα ὑγρὸ ἀγέρι σαλεύει τὸ χνουδι κι' οἱ ἄκρες τῶν μακρουλῶν δαχτύλων περπατοῦν ὄνειρεμένα.

"Ἡ ἀπαλάμη εἶναι ὑφασμένη σὲ μιὰ ὑποθετικὴν περιγυριὰ ποὺ χάνεται στὴ λεφτομέρεια τῶν γραμμῶν τῆς. Μιὰ γραμμὴ ξεκινάει ἀπὸ τὸ σμίξιμο τῆς πρώτης ὥρας μὲ τὴν στερνὴν ὥρα τοῦ κόσμου. "Ἄλλη περνάει, τὴν κόβει δίχως λύπη στὴ μέση καὶ χάνεται στὸ βαθὺ αὐλάκι τοῦ θανάτου, στὸ φαράγγι τῆς Στίγας.

"Ἡ γιούφτισσα ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς ὄχτους τοῦ Τάϊς κι' ἀπὸ τίς Μαῦρες Πόρτες τοῦ Δούναβη πέρασε στὰ σκοτεινὰ βουνά, τὰ Βαλκάνια καὶ κείθε γνώρισε τὴ Μαύρη Θάλασσα, ἡ γιούφτισσα ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς ὄχτους τοῦ Τάϊς, εἶπε πῶς ἡ μοῖρα τοῦ κοριτσιοῦ ἦτανε λίγη. Εἶπε πῶς κοβόντανε κεῖ στὴ σταύρωση. Εἶπε πῶς ἡ γραμμὴ τῆς ζωῆς τῆς ἦτανε ἀλαφρά, μόλις χαραγμένη καὶ κόπηκε στὸ πρῶτο ριζίμο τοῦ διαβολικοῦ ζαριοῦ.

—"Ἐκεῖ στὸ φαρυδὸ ποτάμι εἶναι οἱ Μαῦρες Πόρτες. Γέρνουν ἀπάνου στ'ὄνειρό σου καὶ κάποτε παίζουνε μὲ τὸ διάβολο ζάρια. Τ' ἀκρόχειλό τ'ους πάντα στέκει σκοτεινὸ καὶ πάνου του σπάζει ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπινου πόθου.

Τὸ κορίτσι ποὺ ἦτανε πόθος καὶ αἶμα στέναξε λυπητερά. "Ἦτανε ἓνα κορίτσι τῆς μοναξιάς ποὺ μίλησε γιὰ τὴ θάλασσα.

Τὸ ἀποκρηάτικο γλέντι φώτιζε ἀ-

κόμα στὰ μούτρα τῶν ξενύχτιδων ποὺ παρέες παρέες τραγουδώντας τοὺς σκοποὺς τῶν ντιζέρ γιομίζανε τὴν ἐπαρχιακὴν ἀτμόσφαιρα μὲ τίς ἀπαισιόδοξες φωνές τους.

Θὰ μπορούσανε νὰ δοκιμάσουν τὴν τύχη τους σὲ μιὰ λέσχη ἢ στὴ ρουλέττα. "Ἐτσι ἀνακατώθηκε μὲ τοὺς ξενύχτιδες τῆς στερνῆς ἀποκρηάτικης βραδυᾶς.

Θὰ βολοῦσε νὰ παρασύρῃ τὴν παρέα στὸ τέλος τοῦ δρόμου ποὺ ἦτανε τὸ σπίτι τῆς Μ. "Ὁ τενόρος θ' ἀκούγοντανε ὅπωςδῆποτε μὲ φχαρίστηση ὕστερα κι' οἱ ἄλλοι δὲν εἶχανε ἄσκημες φωνές. Θὰ καθόντανε στὸ πεζούλι τ' ἀντικρυνοῦ σπιτιοῦ παρακολουθώντας τὴν κίνηση κι' ἂν ἔβγαινε στὸ μπαλκόνι ἢ στὸ παράθυρο, ἔτότες θὲ νὰ τῆς φώναζε πιὸ δυνατὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὴν ἀπίθανη ἀγάπη του τὴ μοναδική του ἀσχολία, τὴν, τὴν... Σκιές καὶ φῶτα ἀνακατωμένα θὰ παιχνιδίζαν στὰ μαλλιά τῆς κι' ἡ φωνὴ τῆς θ' ἄν ἔφτανε ἀνείπωτα δροσερή.

Οἱ ταβέρνες τῆς ἀγορᾶς καταπίνανε τὸ στερνὸ κατακάθι καὶ τὰ κορίτσια τῆς μαντάμ-Λίτσας μαζωνόντανε στίς κάμαρες ξαποστέλνοντας τὸ στερνὸ πελάτη. "Ὅμως οἱ διαθέσεις τῆς παρέας ἦτανε ἀτέλειωτες κι' οἱ δρόμοι τῆς πολιτείας πλατειοὶ καὶ μεγάλοι κι' ἡ θύμηση τοὺς ἔδινε χάρη περισσὴ.

"Ἡ πολλὴ γνώση καταστρέφει τὴ χαρὰ γιὰ τοῦτο εἶπε πῶς ζώντας μὲ γνώση καὶ κυνηγώντας τὸ ἀποκρηάτικο βράδυ μὲ γνώση θ' ἄν ἔφτανε σὲ μιὰ παράλογα λογικὴν ἐξάρτηση κι' ἔτσι προσπάθησε νὰ φτάσῃ ὅπωςδῆποτε στὸ τέλος τοῦ δρόμου ἔστω καὶ μόνος του, χωρὶς τὴν παρέα, μεταδίνοντας τὴ χαρὰ τοῦ ἀλκόλ ποὺ φούσκωνε τὸ στέρνο του. "Ὁ νυχτοφύλακας ὅμως εἶχε ἄλλες ιδέες κι' ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ ξεπεραστῇ ἀτὸς του

κάνοντας τὸν ἀπογοητευμένο καλλιτέχνη.

"Ὅποταν ἤθελε θὰ περνοῦσε ἀπ' τὸ σπίτι τῆς Ἑλένης. Πάντα πρόθυμη αὐτὴ. Θὰ τὴν ἔπαιρνε ἀν-μπρά καὶ θὰ πήγαινε μὲ μιὰν ἀλαφρὴ ἀλλαγὴ στὸ παρουσιαστικὸ στὸ μάλμασκὲ τῆς κυρίας ὑπουργοῦ.

— Μάλιστα ὄλος κι' ὄλος. "Ὁ λόρδος Μπάϋρον.

— Μὰ ὀλόφτυστος.

Θὰ ξεστόμιζε μὲ ἀφέλεια στὴν ἀπαγγελία μερικοῦ στίχους ἀπὸ τὸν Τσάιλντ-Χάρολδ. "Ἡ βραδυὰ δική του. "Ἐχει συνηθίσει στίς ὑποκλίσεις.

Αὐτὰ κι' ἄλλα πολλὰ θ' ἄν εἶχε νὰ πῆ ἀκόμα. Σκέφτηκε ὅμως πῶς καλύτερα θ' ἄν ἦτανε νὰ μὴ λεγόντανε τίποτες ἢ κι' ἂν λεγόντανε νὰ ἦτανε ἐκφρασμένο μὲναν τρόπον ἀδιάφορο καὶ καθόλου κολακευτικὰ ἐπιτηδευμένο.

"Ἡ κ. Βιχτωρία ἔμενε στὸ πάνω διαμέρισμα τῆς πολυκατοικίας κι' εἶχε μεγάλην ἐχτίμηση στίς ἱκανότητές του. "Ἐτσι περνοῦσε μερικὰ νόστιμα ἀπογιόματα μὲ τίς χαρούμενες, ἡδονισμένες φωνίτσες τῆς κ. Βιχτωρίας. Φανταζόντανε τὴ γάμπα τῆς σ' ὄλες τίς ἀπίθανες κινήσεις τοῦ μεγάλου πάθους κι' ἀντικατάστανε τὸ ἀπέραντο στόμα τῆς μὲ τῆς Μ. τὸ γλυκὸ στοματάκι.

"Ὅταν ἔγερνε ἀργὰ ἡ χαύνωση στὴ κάμαρη κ' οἱ σκιές σκημάτιζαν τὰ πελώρια καμώματά τους μὲναν τρόπο πολὺ μπερδεμένο, κι' ἡ φαντασία σάλευε μαζὺ τους, χάζευε στὸ σύθαμπο γροικώντας τὴν ἀνασαιμιά τους κι' ὕστερα χανόντανε πέρα στὸν πλατὺ κάμπο τῆς πολιτείας.

"Ἀπολογητῆς του—λέω πῶς σκεφτόντανε λίγο καὶ ποθοῦσε πολὺ.

"Ἄς μιλήσουν μαζὺ του οἱ παράλογοι μὰ κι' οἱ λογικοί.

9 τοῦ Μάρτη 1949

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΑΛΑΒΕΡΑΣ

ΜΙΚΡΟ ΕΛΕΓΕΙΟ

*Ήταν πολύ νέος για να πεθάνει Κύριε
Είκοσι δυό χρονῶ
Είκοσι δυό φορές εἶδε τὴ θάλασσα καὶ δὲν τὴ χόρτασε
εἶδε πολὺ λίγο τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ ἡλιοτρόπιά του
ὅταν ξεσήκωναν οἱ Κυριακὲς τ' ἄσπρα μαντήλια τους
τόσο ἔλαφριά σὰν τὸ θυμίαμα ποὺ καΐγαν
τὰ θυμιατήρια τοῦ ἄλλους

Εἶναι πολὺ νέος κανεὶς ὅταν στὰ δάχτυλά του
μετράει τὰ γενέθλιά του
ὅταν στὶς χελιδονοφωλῆδες
χτίζει τὰ λόγια του

Ναὶ Κύριέ μου

*Ἐσὺ δὲν τὸν θυμᾶσαι μὲ τὰ μικρά του ὄνειρα
ποὺ παίζανε τὶς νύχτες
γεμάτα φῶς καὶ μυρωδιὰ καλοκαιριάτικης σελήνης

Δὲν τὸν θυμᾶσαι Κύριε

Εἴκοσι δυό χρονῶ
Εἴκοσι δυό χαιρετισμοὶ ἀπὸ ρολόγια γιασεμιῶν
ποὺ ξεχωρίζαν τὰ μεσάνυχτ' ἀπ' τὸ μεσημέρι

Εἶχε μιὰ καλημέρα
ἐν' ἄστρο στὴν καρδιά του
ἓνα κλωνάρι πασχαλιάς
μέσ στὰ γαλάζια μάτια του

Πῶς νὰ τὸν θυμηθεῖς ξανθὸ σπειρὶ τῆς ἀμμουδιάς σου
ποὺ μεγαλώνει τὴ δόξα σου ξεχνώντας τ' ὄνομά του
λυγίζοντας τὸν ὄμο του μ' ἓνα πικρὸ τουφέκι
νὰ κυνηγᾷ τὰ νέα πουλιά
ποὺ τ' ἀγαποῦν τὰ δέντρα
ἔτσι ποὺ ν' ἀποξεχαστεῖ ν' ἀρνιέται νὰ γυρίσει
νὰ πλένει τὸ ἄσπρο του κορμὶ
νὰ φάει τὸ γλύκισμά του
νὰ πιεῖ νερὸ νὰ δροσιστεῖ ἀπὸ μιὰ βρύση κρύα

Μὰ τόσο ἀποξεχάστηκε στὸν ἄλλον κόσμον Κύριε
σὰ νὰ φορᾷει μέσ στη βροχὴ τὸ νέο ἀδιάβροχό του.

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Συνηθίσαμε ν' ἀναζητοῦμε γιὰ τὴ ζωὴ
μας, γιὰ τὴ χορτασιά τῆς ψυχῆς μας ὄλο
καὶ πῶ σφοδρὰ πάθη, ὄλο καὶ πῶ σύνθετα
αἰσθήματα, ὄλο καὶ πῶ πολύπλοκες σκέ-
ψεις. Φαίνεται, πῶς ἔχουμε ξεχάσει, ὅτι
ἡ ἀπλότητα, ἐννοῶ ἡ ἀπλότητα ἐκείνη
ποὺ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα μεγάλης πύ-
κνωσης, ἀλλὰ ἐκείνη ποὺ στέκεται ἀνάλα-
φρη καὶ μᾶς παραλαμβάνει καὶ μᾶς ἀφή-
νει ξεκούραστους, ἔχουμε ξεχάσει ὅτι
αὐτὴ ἡ διασκεδαστικὴ ἀπλότητα εἶναι ἐξ
Ἰσου χρήσιμη γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς
κοντὰ σὲ ὅ,τι ἀναζητοῦμε, ποὺ μᾶς ξε-
περνᾷει καὶ δὲν μᾶς χορταίνει. Καλὸ εἶναι
ν' ἀναζητοῦμε κάποτε ὄχι ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς
βασανίζει πρῶτα γιὰ νὰ μᾶς χαρίσει τὴ
λυτρωτικὴ χαρὰ στὸ τέλος, ἀλλὰ ἐκεῖνο
ποὺ παρουσιάζεται εὐκόλο, ποὺ γλυστράει
ἀπάνω μας χωρὶς νὰ μᾶς ἀφήσει σὲ με-
γάλη ἀναταραχὴ. *Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς δια-
σκεδάζει. Κοντὰ στὰ ποιήματα τοῦ Σο-
λωμοῦ, τοῦ Καβάφη ἢ τοῦ Παλαμά, ὁ Πο-
λέμης, ὁ Δροσίνης, ὁ Στρατήγησ δὲν εἶναι
καθόλου ἀχρηστοὶ γιὰ τὴν ψυχὴ μας τὴν
κουρασμένη πρὶν κουρασθεῖ. Βέβαια γιὰ
τὴν πνευματικὴ μας ὀρμάνση ὁ Πολέμης
δὲν εἶναι ἥλιος ἀρκετὸς, ὑπάρχουν ὅμως
στιγμὲς τῆς ζωῆς μας ποὺ κυνηγοῦμε τὸ
ἀπλό, τὸ χωρὶς ἀξιώσεις, τὶς φευγαλέες
ἐντυπώσεις, τὰ ἀνάλαφρα αἰσθήματα.
*Ἄνθρωποι σοβαροί, ξεφυλλίζουμε τὸ
«Θησαυρὸ», ἄνθρωποι σοβαροὶ καταφεύ-
γουμε στὴν ταβέρνα γιὰ νὰ ἀκούσουμε
ἐκεῖ τὶς ραγισμένες φωνὲς κάποιων ναυ-
αγίων τόσο συμπαθητικὰ ἀηδῶν. *Ἴσως
θὰ ἔπρεπε νὰ πῶ αἰοιδῶν.

Ὁ Ἰωάννης Πολέμης εἶναι μιὰ εὐγε-
νικὴ καὶ ἀπλὴ ψυχὴ, ποὺ μὲ τὸ ἀπέριττο
τραγοῦδι του μᾶς κάνει νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι
ἡ ζωὴ εἶναι κάτι ἀκαταγώνιστο καὶ δύ-
σκολο καὶ μᾶς δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς
πορείας ἀκούραστης, ἂν ὄχι γελαστής.

Ὁ Ἰωάννης Πολέμης γεννήθηκε στὰ
1862 καὶ πέθανε στὰ 1925. *Ἐγραψε ἄρ-
κετοὺς τόμους ποιημάτων, ποὺ εἶναι ὄλο
ὅμοιοι μεταξὺ τους καὶ δὲν δείχνουν
καμμιά ἐσωτερικὴ ἐξέλιξη ἢ ψυχικὴ ἱστο-
ρία ἢ ἀλλαγὴ βιοαντίληψης. Γιὰ τὸν Πο-
λέμη δὲν ὑπάρχει ἡ ψυχὴ, ὁ στοχασμὸς
καὶ ἡ ἀναταραχὴ τῆς, τὰ συναισθήματα
καὶ ἡ ἀξία τους. *Υπάρχει ὁ στίχος, ὑπάρ-
χει τὸ παχνίδι τοῦ στίχου καὶ πέρ' ἀπ'
ὄλα τὸ καθαρὸ παιχνίδι. Ὁ Πολέμης στι-
χοουργεῖ εὐκόλο πάνω σὲ μοτίβα γνωστὰ
καὶ τριμμένα καὶ μὲ τρόπους στερημένους
ἀπὸ ποικιλία. Σὲ λίγες γραμμὲς μπορεῖ
νὰ συνοψίσει κανεὶς τὴν ποιητικὴ του:

*Υφός γεμάτος ἀποστροφῆς καὶ ρητο-
ρικῆς ἐρωτήσεως. *Ἀπλωμα τοῦ ποιήμα-
τος διακοπτόμενο ἀπὸ πλασματικούς δια-
λόγους. Ρυθμοὶ πολὺ κανονικοί, ὥστε νὰ
ἀποφέρουν ὕπνο. *Ἐσωτερικὸς παλμὸς
κανεὶς, ἐπιφανειακὴ ροὴ καὶ τίποτε περισ-
σότερο. *Ἐνα θέμα ποὺ εἶναι κατὰ κα-

νόνα μιὰ ἀπλὴ σκέψη, προσπαθεῖ νὰ τὸ
κάνει συνειδητὸ μὲ τὰ στοιχειωδέστερα
μέσα τῆς τέχνης, ποὺ δὲ δείχνουν καμ-
μιὰ ἐπεξεργασία, καμμιά ἀγωνία γιὰ τὴ
μορφή. Οἱ στίχοι του γεννεῖδονται ὁ ἓνας
μετὰ τὸν ἄλλον χωρὶς δυσκολία καὶ ἔ-
χουμε τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἡ γέννησή τους
εἶναι ἓνα παιχνίδι καὶ ὄχι μιὰ λύτρωση.
Συγκινήσεις δὲν ἔχει. Συναισθήματα: τὸ
ἐρωτικὸ, τοῦ θανάτου, τῆς ξενητειᾶς καὶ
ὅ,τι ἄλλο παρουσιασμένα μὲ τὴν πρώτη
τους κοινὴ ἐπεξεργασία ἀπὸ τὸ μυαλό.
*Ἡ διαδρομὴ τους μέσα στὸ ποίημα δὲν
μᾶς ἀφήνει καμμιά συγκίνηση, ἀλλὰ μό-
νον μιὰ στοιχειώδη εὐχαρίστηση ἐνὸς ἄν-
θρώπου εὐχάριστου ὁμιλητοῦ σὲ στί-
χους. Τὰ αἰσθητικὰ του μέσα εἶναι χωρὶς
καμμιά ἐξαιρετικότητα: οἱ εἰκόνες του
κοινές, τὰ ἐπίθετα, οἱ μεταφορὲς ἀδύνα-
τα. *Ὅταν θέλει νὰ δώσει κάτι παθητικώ-
τερο, καταφεύγει στὴν ὑπερβολή. *Ἡ σύν-
θεση τοῦ ποιητικοῦ λόγου εἶναι ὁμαλὴ,
ἀναμενόμενη. *Ἡ ἔκφραση τῶν πραγμά-
των δὲν ἔχει κανένα ρητορικὸ κροταλι-
σμό, μῶλο ποὺ εἶναι πολὺ στρωτὴ. Καὶ
αὐτὸ χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τὸν Πολέμη
καθὼς καὶ τὸ Δροσίνη, ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ
τὴ ρομαντικὴ κλαπαδόρα τῆς προηγούμε-
νης γενεᾶς τῶν καθαρειοειδῶν ποιη-
τῶν.

Τὰ συναισθήματα ποὺ περιγράφει εἶ-
ναι γλυκερὰ καὶ συμβατικά. Τὸ σύνολο,
μορφή καὶ περιεχόμενο στερεῖται τόνου,
στερεῖται παλμοῦ. Θίγει μόνο τὴν ἐπιφά-
νη τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου. Εἶναι σὰν
κάτι ποὺ γαργαλίζει τὸ αὐτί μας κ' ἐμεῖς
τὸ ἀφήνουμε νὰ γίνεται, γιὰτὶ ἂν δὲν
εἶναι ἐντυπωτικὰ εὐχάριστο δὲ μᾶς ἐνο-
χλεῖ κιόλας αἰσθητικὰ. *Υπάρχει μιὰ πι-
θανότητα νὰ μὴ ξεπνήσουμε ποτέ ἀπ' αὐ-
τὸ τὸ γαργάλισμα. Κάποτε μᾶς ἔρχεται
ἡ ἰδέα ν' ἀνοίξουμε τὰ μάτια στὸ ἀκου-
σμα ἐνός στίχου, ἀλλὰ γρήγορα βυθίζο-
μαστε στὸ ἀκουσμα, ὅπου ξεχνιόμαστε
μέσα στὸ κοινότυπο καὶ τὸ συμβατικὸ.
Κάποτε τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά, οἱ
συμβολικὲς λέξεις, οἱ μυθολογικοὶ ὑπαι-
νιγμοὶ μᾶς κάνουν νὰ θυμώσουμε λίγο,
ἀλλὰ δὲν κάνουν νὰ θυμώσουμε καὶ πολὺ
μέσα σ' αὐτὸ τὸ δρόμο ποὺ περπατοῦμε,
χάνοντας τὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ μας.

Μὲ λίγα λόγια ὁ Ἰωάννης Πολέμης
εἶναι ἓνας τραγουδιστής. Τὰ ὄρη καὶ τὰ
βάθη τοῦ φέρνουν ἴλιγγο καὶ τ' ἀποφεύ-
γει. Τὸ στόμα του ἀπαγγέλλει ποιήματα,
μὲ ἄνεση, χωρὶς τὸ μυαλὸ νὰ στενοχωρε-
θεῖ χωρὶς ἡ καρδιά νὰ πονέσει. Γενικὰ
χαρακτηριστικὸ τῶν ποιημάτων τοῦ Πο-
λέμη εἶναι ὁ ἐλαφρὸς αἰσθηματισμὸς σὲ
ἰσόποση δόση μὲ μιὰ ἐπίπλαση στο-
χαστικότητα.

Στὰ σκληρὰ χρόνια ποὺ περνοῦμε, οἱ
στίχοι του θυμίζουν παλιούς ξεχασμένους
καιρούς:

ΚΑΡΜΕΝΤΕΛΟΣΠΑΤΑΓΚΟΝΕΣ

Δηλαδή λίγο τ'όχεις να ξεσηκωθεί ή πνευματική οίκουμένη εναντίον σου, ν' σ' άποκαλεί τσαρλατάνο κι' άγύρτη; Και ό λόγος; Γιατί έγραψες ποίημα άνωτερο άπ' τις προσδοκίες του έαυτού σου κι' άντί να ύπογράψεις φαρδειά πλατειά—όπως κάνουν οι τίμιοι—μέ το όνομά σου τ'ό γνήσιο, είπες: Μιά φορά έγώ να τ'όλπιζα πώς θα γράψω κάτι τέτοιο, ποτές! Δέ χωράει ούτε μέσα μου, ούτε κι' έξω. Άπ' αυτούς τους γελοιούς να τ'ό εμπνεύστηκα, άδύνατον. Τ'ό λοιπόν ποιός να τ'ό γραψε; Ό Σέλλεϋ! Τί λεπτότης να μη γίνεται έτσι άνεπίσημος τ'ών κλοπιμέων κλεπταπόδοχος, μ' άντ' αυτού ν' άνασταίνεις άπ' τή σκόνη τ'ών κλασικ'ών επίτ'υμβίων ζώντανη τή φωνή ένός αρχάγγελου.

Πάνω κάτω έτσι σκέφτονταν κι' άντηχούσε Κνουτ-Χάμσου μεταφρασμένο τ'ό είναι του. Ύστερα θέλησε να μελαγχολήσει και σ'άθηκε. Πήρε π'όζα άντίκρου σ'τό σπ'ίτι όπου πήγαινε. Καθρεφτιζόταν διανοητικ'ώς με τ'ό υπερπέρατος τις πιθανότητες. Δηλαδή ήταν ήρωας. Είχε φτάσει τ'ό συναίσθημα σε διανόηση και τή διανόηση σε άπελπισία. Πώς να ύπόγραφε ύστερα; Χρ'ήστος Χρ'ήστου Χρησιδής; Μά αυτό όπωσδήποτε θάταν κλοπή, λογοκλοπή τ'ού έαυτού του. Τέτοιο πράγμα ποτές! Τί τους έχουμε δηλαδή τους ένδόξους νεκρούς, για να κάθονται; Νά σαπίζουν να λυώνουν αυτοί και να κλαίνε οι υιόπαντροι ποιητές από κεκτημένη ταχύτητα τις γυναίκες τις ξένες; Τοκογλυφία εις τ'ό έπακρον. Σά να θές ν' άποχτήσεις παιδί για να σε δοξάζει πού τ'όφερες να λοιμοχτονάει μέσ' σ'τόν δίκαιο κόσμο. Άκριβώς να, έδ'ωταν τ'ό μεταφραστικό πρόβλημα. Τ'όχε λύσει αυτός έντελ'ως.

— Δέ μ'ό λές, λέει σ' έναν πού στεκόταν άπ' έξω, Νομαρχία είναι αυτή, ή Πρεσβυτέριον;

— Έμπα σύ! τ'ό αποκρίνεται ό άλλος. — Φχαριστ'ώ και βεβαίως θά μ'ώ, λέει και μπαίνει.

Κι' από γλώσσες, καπνός. Ήξερε να ρουφάει τις διαλέκτους. Άχ ή Κάρμεν ντε λος Παταγκόνες! Λές γυναίκα νάταν

αυτή; Λές τριγ'όνα; Λεστρηγ'όνα μία φορά άνθρωποφάγα ότι ήταν, να λέγεται. Τήν καρδιά του σπηλιά λαθρεμπόρων τήν έκανε. Ήθαγενής Παταγ'όνας χοροπήδαγε τ'ό αίμα του, όταν τήν έβλεπε. Και συστατικά για τή γοητεία, για τ'ό σθένος της πιά άλλο τίποτα. Μάτσο τ'άχε, τ'ό διαλαλούσε ό πατήρ ό μπακάλης, τ'ά γράμματα. Άπό Τατάρους μέχρι Νεοζηλανδούς, άπό Χαβανέζους μέχρι Έγγλέζους. Ζώνες ολάκαιρες άπό ψυχρές μέχρι διακεκαυμένες τ'ά σ' άγαπ'ώ. Άπό Σερευτή ν' αρχιν'ās και σε Άιλ'όβ να τελειώνεις. Και δ'ώστου σε σακούλες άπό διεθνές χαρτί επιστολικ'ό τυλίγονταν οι έληές και οι χαλβάδες. Τιμή τ'ού μαγαζι'ού μου είναι ή κόρη μου. Κι' όλοι πλερώναν, όλοι. Δάκο άγοράζαν κι' έτρωγαν τήν κόρη τ'ού μπακάλη. Μέ τ'ά μάτια τήν τρώγαν, τ'ό χαλβά τ'όν πετούσαν. Μόνο αυτός, ούτε λόγος να γίνεται, μόνο αυτός δέν τ'ό δεχόταν τέτοιο κατάντημα, τέτοια π'ώση άρχαγγέλων. Νά πετ'άν τ'ό χαλβά οι ζεβζέκηδες. Δηλαδή μία μπακάλισσα να παρασταίνει τήν Λ'ώρεν Μπακάλ κι' ύστερα έσύ να μη γίνεσαι άπό έγωισμ'ό Χόμφρεϋ Μπόγκαρ! Θά τήν τάραζε τ'ό λοιπόν, θά τήν έπνιγε. Έτσι όπως θά λυνόταν αυτή και θ' άνοιξε δυ'ό κρίνα τ'ά χέρια της να τ'ό τ'ά τυλίξει ευκρατες ζ'ωνες σ'τους ώμους, θάβγανε ε'υθ'ύς δυ'ό μαχαίρια αυτός και θά καιροφυλακτούσε επιδέξια.

Μπ'άμ και κάτω. Οι λαθρέμποροι μαχαίρωνονταν μέσ' στήν καρδιά του, με τ'ό αίμα του ζύνανε οι Παταγ'όνες τ'ά μυρμηγκιασμένα τους γένεια. Κι' άπό γλώσσες, καλή όρεξη. Σε μεταφράσεις πρωτότυπες όλοι οι ποιητές τήν ύμνούσαν. Ρεβότανε εκείνη και κούτσανε ό Μπαύρον, έδενε τήν κορδέλλα σ'τά μαλλιά της και γιασεμιά δάκρυζε ό Λόρκα για τους νεκρούς ταυρομάχους. Ό Νερούντα μέσ' σ'τά πλούσια στήθη της άλληλούϊζε νέγρος, τ'ό διαβατήριό του για τ' άγνωστο θεωρούσε ό Μπαθανάρες σ'τά μάτια της. Κι' ώρώτανε ή πνευματική οίκουμένη: Τσαρλατάνος! Άγύρτης!

Θέλω να σ'ας θυμίσω ένα τόσο γνωστό τ'ραγουδι του:

Χωρίς, ή μοίρα τους άνθρώπους τ'ά φύλλ' αφήνουν τ'ά κλαδιά, τ'ά μάτια βλέπουν άλλους τόπους, μά δέν αλλάζει ή καρδιά. Τώρα, πού ή νιότη μου σε χάνει μ'ήν κλαίς, γλυκειά μου ξαστανή, αυτός πού φεύγει δέν ξεχνάει αυτός, πού μένει, λησιμονεί.

Είναι πραγματικά ένα ωραίο τ'ραγουδάκι πού θά τ'ό ζήλευε και ό Μπερανζέ. Έκφράζει μία γλυκειά αγάπη π'ός τήν Έκείνη του, τήν όποία πρόκειται ν' άπο-

χωρισθ'ή. Ό τόνος είναι έλαφρά θλιμμένος και διανθίζεται από άνάλαφρη και εύκολη φιλοσοφία.

Δέν είναι ανάγκη να άναζητούμε πάντα σ'τους συγγραφείς τή λογοτεχνική αξία. Τ'ά λογοτεχνικά έργα περιέχουν πολλές φορές στοιχειά διάρκειας περισσότερα άπ' όσα καθιερώνει ή αισθητική τελειότητα. Ένα τ'ραγουδάκι σαν τ'ό παραπάνω έχει τήν αξία του όσο θ' άντιπροσωπεύει μία γνήσια προέκταση τής λαϊκής νεοελληνικής ψυχής, ή όποία είναι πάντα μελαγχολική, λίγο γλυκερή, λίγο ρέπουσα στήν παροιματική σοφία.

ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

— Ή σιωπή μου εις άπάντησή σου, είπε σε κάποιον πού τ'όν κοίταζε καθ'ώς άνέβεινε τις σκάλες. Κι' ύστερα όπως έκείνος δέν τ'ού άπάντησε, σκέφτηκε πόσο σ'τό Σάν Ζοζέ ντε Πουρούα θά τ'όν καταλαβαίναν. Νά μωρέ γιατί στήν Έλλάδα βγήκανε τ'ά κορακίστικα και στήν Αυστρία ό Φρόϋντ.

— Δέν ούρλιάζουν έδ'ω; είπε μ' έμβριθεία σε μ'ίαν ύπάλληλο πού τ'όν πλησίασε.

— Όχι κύριε, δέν ούρλιάζουν έδ'ω τ'ού αποκρίθηκε εκείνη.

«Σάν ήχώ παγερή τ'ών Άνδεων έχεις πρόσωπο» διευοήθη αυτός. Τί έξαίσιος στίχος τ'ού Κορινθ'όμπρο. Και μετά τήν κοιτούσε. Ένας τότε ύπάλληλος τ'όν προσέπερασε κίτρινος. «Παρεξήγησε» σκέφτηκε και τ'όν πιάνει άπ' τ'ό χέρι.

— Άκου δ'ω, τ'ού κάνει έμπιστευτικ'ώς, τ'ους βαρέθηκα πιά τ'ους χαλβάδες.

Ή κοπέλλα στεκότανε δίπλα του στήλη άδέκαστη άλάτι. Και τ'ά μαύρα της μάτια τ'όν κοίταζαν.

— Και τις έληές επίσης, τής λέει.

— Και τί θέλετε παρακαλ'ώ, είπε ό κίτρινος.

— Καθαριότητα σ'τό Νέο Μεξικό.

— Συμφων'ώ; είπε ό κίτρινος, ήταν θαύμα ή ταινία. Τ'ό έπάγγελμά σας παρακαλ'ώ;

— Θαυμαστής σας αιώνιος, στρέφει αυτός στήν κοπελλα. Άρμπιτράζ άγ'ωνίας έπαγγέλλομαι. Φέρνω στίχους άπέξω και τ'ους ν'τόνω τσολιάδες. Όλοι οι Νέγροι είναι Έλληνες κι' οι Βολι'ώτες, Ίνδιάνοι. Ω άν ζούσε ό Άβραάμ.

— Έννοείτε τ'όν Λίνκολν;

— Έννο'ώ να με νοι'ώθετε, κάνει αυτός με περισκεψη. Μεταφράζω τή ζωή μου σε όντότητα. Ένα είδος Πολίτης τής Τέχνης. Καταλάβατε τ'ώρα;

— Φυσικά, είπε ό κίτρινος. Διαβατήριό έχετε;

— Μο'υ τ'ό πήραν σ'τόν πρώτο σταθμό. Τελωνειακ'ές διατυπώσεις Μάξ Φάκτορ. Τ'όχει τ'ώρα ή Κάρμεν κλειδωμένο σ'τά χείλια της.

— Ά ή Κάρμεν! γυρνάει με κατανόηση ό κίτρινος. Ά ή Κάρμεν! Ποιά Κάρμεν; Τ'ού Μπιζέ φυσικά.

— Όχι άσπράδια, φίλτατε. Θείο προκάδι τής άνοιξης μία μονάχα ει'ν' ή Κάρμεν. «Τ'ό κορίτσι τ'ού μπακάλη τ'ού γειτονικ'ού». Άπό φαντάρο ως άρχισμηνία τήν λατρεύουν άπαξάπαντες και τή θέλουν. Μόνο έγώ δέν τ'ηνε θέλω κι' έχω μείνει μοναχός. Νά μη θέλω ή να θέλω;

Τότες είναι πού τ'ούπεσε τ'ό μαχαίρι άπ' τήν τσέπη. Στρογγυλό κι' αίχμηρό κατακύλαε σ'τις σκάλες. Τ'ό κυνήγαε κι' αυτός και σκεφτότανε: «Τί μοντέρνα άπόδοση σ'τό Δανέζικο πρόβλημα». Άπό π'άνω τ'όν κοίταζαν.

— Κρίμα, έλεγε ή γυναίκα τ'ού Λ'ώτ πού ξαναζωντάνεψε. Νά μη γίνουν ταυρομαχίες στήν Έλλάδα. Π'ώς φαινόταν σκληρός σαν Κινέζος!

— Δέ βαρύνεσαι, τήν άγκάλιασε ό κίτρινος. Έγώ μοιάζω κινέζος μ'ά δέν είμαι σκληρός.

Και φιλιούνται.

— Μαλακίες! άνεβόησε τότε από κάτω ή έξοδος.

— Τι είπατε; τ'όν ρωτάει ό θυρωρός πού προσέτρεξε.

— Πές μου άμέσως έμπασύ ή έβγασού; άλλοι'ώς σε σφάζω.

— Έμπασύ, φυσικά Έμπασύ, σ'ας βεβαιώνω έντίμως.

— Τ'ό κρίμα δικ'ό σου λοιπόν, κι' άνεβαίνει τή σκάλα. Σάν ήλιαχτίδα τ'ού Χουίτμαν, σαν άπό τήν ώδή τ'ού Σέλλεϋ ξεσηκαμένος άνεμος δυτικός, τ'ους πιάνει σ'τά π'άσα.

— Έν όνόματι τ'ού Νόμου τής Τέχνης συλλαμβάνω!

Ή γυναίκα τ'ού Λ'ώτ ξαναπήρε τ'όν αιωνόβιο ρόλο της και ό κίτρινος ένοχλήθηκε έμφαν'ως.

— Μά άνθρωπέ μου, θά μ'ας πεις επί τέλους τί συλλαμβάνεις;

Ό άποκληθείς άνθρωπος καλοζύγιασε τ'ό χαρτί στα δάκτυλά του, και άποκρίθηκε ήρεμα.

— Τ'όν έαυτό μου έν μεταφραστική όνειρόξει κύριε. Άν δέν ήμουν καλλιτέχνης, θάμουν άνίκανος.

— Μά σε τί όφείλομεν τήν τιμήν τής έπισκέψεώς σας;

«Ά, να και μία κουβέντα άμετάφραστη έπιτέλους» συλλογίστηκε. Κι' άνοίγοντας τ'ό χαρτί:

— Σε τί όφείλετε; Σε τίποτα δέν όφείλετε τιμήν άφου είστε κύριος. Ήμεις πού πόρρω τ'ούτου άπέχομεν, οι πολίται τής Τέχνης, τήν μάχαιραν ταύτην τής Καραίσκακικής ήθικής άνατίθεμεν, τή σεμνή πόλη τής Καρμεντελοσπαταγκόνες ένδειξιν μεταφραστικής βουλήσεως και παραγωγικής άβουλλίας. Πλείσται ύπογραφαί δυσανάγνωστοι και μόνον ή έντιμος δική μου ε'υανάνγνωστος:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΔΡΑΣΤΟΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΑΠΟ ΘΥΕΛΛΕΣ
(ΑΠΟΙΣΠΑΣΜΑ)

Ἄν ἔσκαβε κανείς κατ' ἄπτὰ πόδια του,
Ἄν ἄκουγε τὰ ἴχνη του πίσω ἀπτὴ μαύρη ράχη,
Κι ἂν ἔβλεπε ξάφνου μπροστά τὴν ἄλλη ὄψη του,
Ποῦ δὲν τὴν ξέρει,

Ἴσως νὰ ξύπναγε στὸ φῶς σὰν ἕνας πεθαμένος
Ἀπὸ καιρὸ.
Καὶ νᾶβλεπε πρώτη φορά τὸ ἐξάισιο πρόσωπό του,
Καὶ νᾶβλεπε πρώτη φορά τὴν ἄγνωστη μορφή του,
Πάνω σὲ μάρμαρου ἑλαφροῦ τὴ σάρκα σκαλισμένη.

Ἴσως ὁ χρόνος νᾶσπανε σὲ χίλια δυὸ κομμάτια
Καὶ τὰ παραπετάσματα νὰ πέφταν σὲ νιφάδες
Καὶ νᾶφηναν τὸν οὐρανὸ γυμνὸ σὰν ἕνα βρέφος.

* * *

Ὁ ἥλιος εἶναι σκληρός.
Ὁ ἥλιος εἶναι ἕνας ἀδέξιος γεωμέτρης,
Ποῦ σπᾶνει τὰ μολύβια του.

Γυρίζει, γυρίζει καὶ μετράει τὰ χίλια πρόσωπά του,
Σχεδιάζει τὰ καράβια του ἐπάνω στίς ἴδιες γραμμές,
Γιατὶ δὲν ἔχει ἄλλη θάλασσα, δὲν ἔχει ἄλλους ἀνέμους.

Κρεμάει στίς πόρτες τῶν ματιῶν τὰ χθεσινὰ του φορέματα
Ξεπλέοντας τὰ χέρια του σὲ σκοτεινὴ λεκάνη.
Καὶ ξεσηκώνει ἀλαργινὲς φωνὲς θαμμένες στ' ἀκρογιαλία
Σὰν ὄστρακα ποῦ ἀδειάσανε καὶ τρῶν τὰ σπλάγχνα τοῦ καιροῦ,
Θαλασσοπούλια ποῦ σκορποῦν πίσω στοὺς ἄσπρους βράχους,
Νᾶβρουν γκρεμοὺς καὶ νὰ γενοῦν ξανά ὠραῖες γυναῖκες.

Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ

ΕΜΠΝΕΥΣΗ

Ἐπίμονο χᾶδι, πιοὴ
μουσικὴ τοῦ ἐπίμονου λόγου
ἢ συντροφιά μουσικὴ συνοδεία
τοῦτος ὁ ἔρωσ τοῦ λόγου, ρυθμός,
δοκιμασία καὶ παρηγοριά μαζὺ
μὲ κάνει παράφορα ἔξαλλο.

Ἐπίμονη μιὰ καθαρὴ μυρωδιά,
δίχως μυρωδιὰ φλοῖσβος,
ροὴ νεροῦ ἄσπιλη.
Σὰν διαμάντι εὐπίθανο, ψυχρὸ,
ποῦ ἀστράφτει ψυχρὸ, δυνατό,
αἶσθημα δυνατό.

Κρυστάλλινη μοναξιά, ἔκταση
μύχια ἢ μοναξιά τότε
εἶναι ἀκτινοβολία τῆς ψυχῆς.
ἀβάσταχτη ἔπαρση σὰν
δυστυχία ἔκθαμβη, πόνος
ἔρωτικά ἀπαράμιλλος.

Ἐ τοῦ λόγου ἀγάπη περίκαλλη,
ὁ μονάχος ἀνθρωπος
ὅταν σὲ γνωρίσει,
ξεπερνᾶει τὴν ἰδέα τῆς ὑπαρξης.

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

Δὲν ἦταν δὲ τόσο σπουδαῖο. Νὰ φύγεις—ξεπορτόντας—
χωρὶς τὴν πόρτα νᾶνοιγεις—ἀδύνατο. Χρυσή,
πατόντας μὲ τὰ πόδια του καὶ μὲ τὰ μάτια ἰδόντας,
μπορεῖ ὁ καθεὶς—ἐξὸν στραβὸς—νὰ φεύγει ὅπως ἐσύ.

Τὸ ζήτημα δὲν εἶν' αὐτό. Οὔτε πῶς ξέρεις νὰ στο-
λίζεις τὸ γράμμα σου μ' ἀνθιὰ ποῦ κλείς μὲς στὸ γραφτό:
ξέρεις ὅτι μὴ γράφοντας κι' ὅτι μὴ στέλνοντάς το,
γιὰ νὰ τὸ λάβω ἀδύνατο—ἀδύνατο κι' αὐτό.

Τὸ ζήτημ' αἶναι τὸ γ ι α τ ῖ. (τῆς γνώσης μου τῆς λίγης
τόσο εἶν' τὸ φῶς—μὰ ποῦ κι' αὐτὸ ἔχει ἀπὸ σὲ παρθεῖ)
ν' ἀνοίγουν—πρέπει—οἱ πόρτες πρὶν κι' ἀπὸ κοντὰ νὰ φύγεις
κι' ὄχι νὰ κλειοῦν ἀπὸ κοντὰ καὶ π ρ ῖ ν νᾶχεις ἐρθεῖ..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΛΑΣΤΟΙ

Εΐταν ὁ Παράδεισος ὠραῖος. Πουλιὰ συναγωνίζονταν στό τραγούδι. Λουλούδια σκορποῦσαν σπάταλα τή μοσχοβολιά. Τά χρώματα μπερδεύονταν σέ μύριες ἀποχρώσεις. Ἄλλες τρελλές χαρούμενες, πού θάμπωναν τὸ φακὸ τοῦ ματιοῦ, ἄλλες σκοῦρες βαριές, πού σκορποῦσαν μιὰ γλυκεῖα μελαγχολία.

Δέντρα ἀμέτρητα, πανύψηλα, θεόρατα. Μὲ φυλλωσιές πυκνές, μὲ κλωνάρια πού λύγιζαν ἀπ' τὸν καρπὸ. Δέντρα μὲ σιλουέτες λογιῶ-λογιῶ πού τὰ κλαδιά τους ἐνώνονταν στὸν ἀγέρα, κ' οἱ ρίζες τους σμίγαν στὴ γῆ, σημάδι λὲς μιὰς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ φιλίας.

Θερία καὶ ζῶα συναδελφωμένα, τρέχουν χαρούμενα, ξαπλώνονταν νοητικά, λούζονταν ἡδονικά, στὰ μεγάλα ποτάμια πού περιβρέχαν τὴν εὐλογημένη γῆς.

Κ' ἡ ζωὴ ἀρχίζει τὸ πρωῖνὸ μὲ τὸ φόρτε τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς χαρᾶς, περνάει στὸ διάστημα τῆς μέρας ἀπ' τοὺς ἀπαλοὺς χρωματισμοὺς τῆς ὁμορφιάς, κ' ὕστερα θάρθει τὸ δειλινὸ μὲ τὴ σουρντίνα τῆς σιγαλιάς, καὶ θὰ δώσει τὸν ὕπνο καὶ τὴν ξεκούραση στὰ πλάσματα τοῦ Παράδεισου.

Ὅλα εἶταν ὁμορφα, γαλήνια. Μονάχα δυὸ ἄνθρωποι ζοῦσαν δυστυχισμένοι. Περιδιαβάζαν στὸν κῆπο τῆς τρυφῆς, γυμνοὶ μονάχοι, ξένοι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Κ' οἱ μέρες μονότονες κ' ἄσκοπες σιβάζονταν στὴν αἰωνιότητα.

Ὁ Ἄδὰμ μὲ μάτι ἄδειο κοιτάζει τὴν ὁμορφιά πού τὸν τριγυρίζει. Μιὰ στενοχώρια τοῦ πιέζει τὴν ψυχὴ. Ἡ πλήξη βάραινε τ' ἀθάνατό του κορμί.

Κ' ἡ Εὐὰ ξαπλωμένη κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο σκέφτεται τὴν ἐρημιά τῆς. Ὁ Ἄδὰμ δὲν μπορεῖ νὰ τῆς γεμίσει τὴ ζωὴ. Οὔτε κ' αὐτὴ κατάφερε νὰ διώξει τὴν κούραση ἀπ' τὴν ψυχὴ του.

Ξαφνικά κάτι σάλεψε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς. Ἀνασηκώνεται καὶ βλέπει τὸ φίδι. Τὸ φίδι τὸ στοχαστικὸ πού τὴν κοιτᾶ παράξενα. Ναι εἶναι ἔξυπνο τὸ φίδι καὶ συχνὰ κά-

νει παρέα μαζί του. Νοιώθει πὼς τὴν καταλαβαίνει. Καὶ τώρα τοῦ λέει τὸν πόνο τῆς. Πὼς δὲν τῆς ἀρέσει αὐτὴ ἡ ζωὴ, πὼς μαραζώνει μέσα στὸν Παράδεισο.

Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ πού τριγυρίζει ἐκεῖ, ἄκουσε τὴν Εὐὰ καὶ συγκινήθηκε. Καὶ μὲ τὸ στόμα του φιδιοῦ τῆς λέει πὼς ὅλα αὐτὰ μποροῦν νὰλλάξουν.

— Φτάνει νὰ φάτε ἀπ' τὸ δέντρο τῆς Γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Τρόμαξε ἡ Εὐὰ, τινάχτηκε ἐπάνου.

— Μὰ πὼς; Ὁ Ἄδὰμ μοῦ μίλησε γι' αὐτὸν σὰν τὸν ρώτησα μιὰ μέρα. «Ὅχι!» μοῦ εἶπε, «δὲν κάνει νὰ τὸ πειράξουμε. Ὁ Θεὸς λέει, πὼς ἂν φάμε θὰ πεθάνουμε».

— Ψέματα λέει ὁ Θεός.

— Ψέματα!... Πρωτάκουστη ἡ λέξη, γρονθοκόπησε τὴν ψυχὴ τῆς Εὐὰς.

— Ναι, γιατί δὲν πρέπει νὰ ἀνοίξουν τὰ μάτια σας. Φοβᾶται μὴν τὸ φτάσετε στὴ γνώση καὶ στὴ σοφία, κ' ὕστερα, ποὺς ξέρει;— δὲν τὸ λογαριάζετε πιά.

Ἡ Εὐὰ δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ. Παράξενα ἀντήχησαν σταυτιά τῆς τὰ λόγια τοῦ φιδιοῦ. Ὅμως νά, νοιώθει μέσα τῆς τὴ λαχτᾶρα καὶ τὴν περιέργεια νὰ φουντῶνουν γιὰ νὰ γνωρίσει τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ. Καὶ τὸ φίδι ἀσταμάτητα τῆς μιλά. Πασκίζει νὰ τὴν πείσει. Τῆς λέει πὼς ἂν δοκιμάσουν τὸν καρπὸ, τότε τὰ μάτια τους θάνοίξουν καὶ ἔτσι θὰ γνωρίσουν τὴ ζωὴ τὴν ἀληθινή. Κὴ Εὐὰ θέλει τώρα νὰ πείσει καὶ τὸν Ἄδὰμ. Καὶ τοῦ Ἄδὰμ ὁ ὄργανισμὸς δὲν ἀντιδρᾷ. Εἶναι καιρὸς τώρα πού τὰ φρούτα τῆς μηλιάς τὸν βασάνιζαν καὶ τὸν τυραννοῦσαν.

Καὶ τότε ὁ πόθος σὰ δειλὸ πρωτοτάξιδο πουλί, ἀνοίγει τὰ φτερά του γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ ἀγνωστού. Ἀκόμα δὲν ξέρουν τί καλὰ καλὰ θένε. Ὅμως μιὰ γλυκεῖα ἀναταραχὴ ξεσηκώνει τὴν ψυχὴ. Μιὰ πρωτόγνωρη συγκίνηση δίνει ἕνα πιὸ γοργὸ ρυθμὸ

στὴν καρδιά. Ἐνα ἀλλόκοτο καὶ ἀκαθόριστο συναίσθημα κάνει ὀλόκληρο τὸ εἶναι νὰ σκιρτᾷ στὴ σαγῆνη τοῦ ἀπαγορευμένου καρποῦ.

Καὶ σὰν τὸ μεγάλο μυστικὸ ἀποκαλύφτηκε, νοιώσαν τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς ζωῆς. Τώρα κοιτιοῦνται στὰ μάτια. Μιὰ σπῆθα τὰ φωτίζει. Ἡ σπῆθα πού ἔδωσε σ' ὅλα ἕνα σκοπὸ.

Μὰ σὲ λίγο κάτι τὸ ἀπειλητικὸ νοιώθουν νὰ φτερουγίζει τριγύρω. Ἐνα σύννεφο ἄρχισε νὰ σκιαρίζει τὴ χαρὰ τους. Ἐνας πόνος θανατερός τοὺς περνοιάζει τὴν καρδιά. Ἡ τύψη ἢ ἀνάληξη τοὺς κατακαίει τὴν ψυχὴ.

Καὶ τότε μὲς στὴ λειτανία τῆς σιγῆς τοῦ δειλινοῦ, μιὰ φωνὴ ἀνελέγητη μαστιγώνει τὰ τύμπανα τῶν αὐτιῶν.

— Ἄδὰμ, Ἄδὰμ, πού εἶσαι;

— Ὡ Κύριε, φώναξε ἐξουθενωμένος ἀπ' τὸν τρόμο ὁ Ἄδὰμ, ἔδω εἶμαι.

— Ποῦ; Δὲ σὲ βλέπω.

— Ἐδῶ, μὰ τρόμαξα. Δὲ ξέρω ὅμως μὲ φόβισε ἡ φωνὴ σου.

— Ἡ φωνὴ μου; γιατί; Ὅστόσο πάντα ὅταν τὴν ἄκουσε ἔτρεχες μὲ τὴν Εὐὰ νὰ μὲ προῦπαντήσεις. Ξέρεις πὼς εἶναι ἡ ὥρα πού κάνω τὸν περίπατό μου.

— Ναι, μὰ τώρα ντρέπομαι Κύριε.

— Ντρέπεσαι!...

— Ὡ Κύριε, πὼς νὰ σταθῶ μπροστά σου; Νοιώθω πὼς εἶμαι γυμνός. Ἄλλοίμον, κ' ἐγὼ κ' ἡ Εὐὰ εἶμαστε γυμνοὶ Κύριε.

— Γυμνοί, γυμνοί, εἶπες; Καὶ πού τὸ ξέρετε ἐσεῖς; Μήπως σὰς τόπε κανεῖς; Μήπως φάγατε ἀπ' τὸ δέντρο τῆς Γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; Μίλησε, μίλησε γρήγορα, ἔκανε ὁ Θεὸς καρτερώντας λαχανιασμένα τὴν ἀπάντηση.

Ὁ Ἄδὰμ δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ. Τὸ πρῶτο του παράπτωμα. Ἡ γνωριμία του μὲ τὴν ἁμαρτία. Ἡ χαδιάρια γλυκεῖα Εὐὰ. Τὸ ἀπειλητικὸ κατσούφικο πρόσωπο τοῦ Ἰεχωβά. Ὅλα τοῦ ἀναστάτων τὴν ψυχὴ καὶ τοῦ θόλωναν τὸ νοῦ. Καὶ παραζαλισμέ-

νος, χωρὶς νὰ ξέρει τί κάνει, ρίχνει τὸ φταίξιμο στὴν Εὐὰ. Καὶ σὰν κ' ἡ Εὐὰ ρίχνει τὸ φταίξιμο στὸ φίδι, ὁ Θεὸς νοιώθει ἕνα παράδοξο συναίσθημα νὰ τὸν συνταράζει. Ἀγωνιᾷ στὴ σκέψη πὼς τώρα ξεχωρίζουν τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ. Καὶ ξαφνικά θυμάται τὸ δέντρο τῆς ζωῆς. Τρέμει μήπως φάνε κ' ἀπ' αὐτό, κ' ὕστερα γίνονται ἀθάνατοι, ἴσοι του, Θεοί. Γιατί, ἀλλοίμονο, τότε πιά κανεῖς δὲν τοὺς σταματᾷ μπορεῖ κ' αὐτὸν ἀκόμα νὰ ρίξουν.

Καὶ τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης, σπρώχνει κ' ἕνα Θεὸ ἀκόμα νὰ γίνε κακός. Νὰ καταραστεῖ τὸ δημιουργημά του. Νὰ στείλει τοὺς ἀγγέλους του καὶ νὰ διώξουν τὸ ὁμοίωμά του, τὸ πλάσμα του, ἄπονα καὶ χωρὶς οἴκτου, σὲ μιὰ γῆς ἄγωνα καὶ χέρσα. «Νὰ δουλεύει ὁ ἄντρας χωρὶς ξεκούραση γιὰ τὸ ψωμὶ τὸ καθημερινό. Καὶ πόνοι ὀδύνης νὰ συνταράζουν τὸ κορμὶ τῆς γυναίκας σὰ φέρνει στὸν κόσμὸ τὰ παιδιὰ τῆς. Νὰ τοὺς τρῶν οἱ λύπες οἱ στενοχώριες. Ὁ βραχνᾶς τῆς ἡτοπιάθειας νὰ τοὺς συντροφεύει. Ἡ κατᾶρα τοῦ θάνατου θὰ ἀντισκάφει τις προσπάθειές τους καὶ θὰ τερματίζει τὴ ζωὴ τους.

Μὰ σὰ βρέθηκαν πάνου στὴ χέρσα γῆς οἱ πρωτόπλαστοι, δὲν ἀελοπιζονται. Κάτι τοὺς ἐμψυχώνει. Μιὰ καινούργια ὄρεξη τοὺς ζεσταίνει τρέχει ὀλημερίς ὁ ἄντρας νὰ βγάλει τὸ ψωμὶ τὸ καθημερινό. Καὶ σὰ γυρίζει κουρασμένος, ἡ Εὐὰ ἔχει ἔτοιμο τὸ φαγητὸ πού θὰ τοῦ χορτάσει τὴν πείνα καὶ τὸ δροσερὸ νερὸ πού θὰ τὸν ξεδιψάσει.

— Ποτὲ δὲν πίστευα Εὐὰ, πὼς θάταν τόσο ὁμορφα ἐδῶ, λέει ὁ Ἄδὰμ. Θυμᾶσαι τὸν Παράδεισο;

— Ὡ μὴ μοῦ τὸν θυμίζεις. Ἀλήθεια, ἐκεῖ δὲ νοιώθαμε καμμιά χαρὰ. Οὔτε μᾶς συγκινοῦσε ἐκείνη ἡ ὁμορφιά. Γιατί τάχα Ἄδὰμ;

— Γιατί μᾶς ἔλειπαν οἱ αἰσθήσεις. Ἐκεῖ δὲν ξέραμε γιατί ζοῦμε, καὶ τί θέμε ἀπ' τὴ ζωὴ. Ὅχι, προτιμῶ τὸν ἴδρωτα πού στάζει ἀπ' τὸ μέτωπό μου σὰ δουλεύω, καὶ ποτίζει τὴ γῆς, πιὸ νόστιμο λὲς καὶ τὸ κάνει ἔτσι τὸ

ψωμί, από κείνη τή στέρφα και ἄσκοπη ζωή. Κ' ὕστερα νιώθω και τήν ἠδονή που δίνει τὸ ξεκούρασμα. Δὲν ἤξερα πόνο για νὰ ἐκτιμήσω τὴ χαρά. Τώρα ξέρω γιατί ζῶ. Ὅμως Εὐα συγχώρησέ με που τότε εἶχα ρίξει ὄλο τὸ βάρος ἀπάνω σου. Δὲν ἤξερα τί ἔκανα. Μπορεῖ νὰ φοβόμουνα μὴν τιμωρηθῶ μονάχα ἐγώ, κ' ἔτσι σέχανα.

— Μὴν τὰ ἀναλογίζεσαι αὐτά, τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ ἀγάπη ἡ Εὐα, τώρα εἴμαστε τόσο εὐτυχημένοι!.....

— Κι' ὅμως Εὐα, ὄχι, δὲν εἴμαστε ὅσο θάπρεπε εὐτυχημένοι. Εἶναι καιρός που ἕνας βραχνᾶς μου πλακώνει τὴν ψυχὴ. Νιώθω τὴν κατάρα τοῦ θανάτου σὰ μαῦρο κοράκι νὰ φτερουγίζει πάνωθὲ μάς

— Ὅχι Ἀδάμ μὴ φοβᾶσαι.

— Ὅχι, εἶπες;

— Ὅχι. Ἔλα κοντά μου. Βάλε ἐδῶ τὸ χέρι σου. Καὶ σὰν ὁ Ἀδάμ ἔβαλε τὸ χέρι του πάνω στὴν κοιλιὰ τῆς Εὐας, ἔνωσε τὸ μυστικὸ που κρύβαν τὰ σπλάχνα τῆς.

Ἡ Εὐα χαμογελά. Τοῦ λέει πὼς ἔτσι δὲ θὰ πεθάνουνε, πὼς θὰ ἐξα-

κολουθοῦν νὰ ζοῦν στὰ παιδιά τους, στὰ παιδιά τῶν παιδιῶν τους. Δὲν τὴν τρομάζει, λέει, ἡ κατάρα τοῦ πόνου, γιατί νιώθει πὼς ἡ χαρὰ κ' ἡ συγκίνηση τῆς μεγάλης στιγμῆς που θάρθει ἡ καινούργια ὕπαρξη, θᾶναι πιὸ δυνατὴ κι' ἀπ' τὸν πόνο.

Ὁ Ἀδάμ τὴν κοιτάζει εὐτυχισμένα. Κ' οἱ δυὸ νιώθουν μιὰ πολλαπλὴ δύναμη νὰ ἀναφτερώνει τὶς ἐλπίδες για τὸ μέλλον.

Τώρα μιὰ καινούργια ὕπαρξη, που τρέφεται μὲ τὸ αἷμα τῆς καὶ ζεῖ μὲ τὸν ἀγέρα τῆς ἀναπνοῆς τῆς, τοὺς ἐνώνει πιὸ πολύ. Στὸν ἔρωτά τους ἔχει προστεθεῖ μιὰ ἀγάπη ἀπαλλὴ σὰ χάδι, μιὰ στοργὴ γλυκειά, μιὰ τρυφερότητα ἤρεμη.

Καὶ πλάθαν ὄνειρα πάνω στὸ παιδί τους, που θὰ βοηθήσει νὰ μαλακώσει ἡ σκληρὴ γῆς, θὰ ὑποτάξει τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης, θὰ γίνει κυβερνήτης στὸ βασίλειό τῆς. Μὲ τὴν ἐργασία του θὰ κάνει τὴν κατάρα τοῦ Θεοῦ εὐχή, καὶ θὰ μεταβάλλει τὴν ἄγονη γῆ σὲ πραγματικὸ Παράδεισο.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΧΡΥΣΟΧΟΥ

ΛΕΥΚΕΣ ...

Οἱ λεῦκες τῆς ἐπαρμένης σιωπῆς
κράζουν τὸ μεγαλεῖο τους
στὰ σύνορα τῶν ἠττημένων βουνῶν,
στοὺς δρόμους που ὀρίζουν βάθη,
στὰ βραδυνὰ πουλιὰ τοῦ ἔαρος
που τοξεύουν τὸ διάστημα
μὲ μαγεῖα καὶ φωνές.

Τὰ κατόρτια ἄς πανηγυρίζουν
ἡ γῆ ὑπομένει τὸν θρίαμβο τοῦ φωτός.

Φωνάζουμε:

Φῶς, φῶς

καὶ πόνος.

Γαλήνιοι ἀτάραχοι βουβοὶ
ἀντικρύζουμε τὰ πεπωμένα
καὶ τὸν ἑαυτὸ μάς.

Ἐμεῖς εἴμαστε σὰν τὶς λεῦκες
κάθεται στὰ σύνορα
τιτανικοὶ σταυροὶ καρτερίας
ἀντίθετοι πρὸς τὰ ὕψη
για τὰ ὕψη

τραγουδάμε τὴ σιωπὴ τοῦ δέους
ἔτοιμοι για τὸ ἄγνωστο.

ΣΤ. Α. ΚΟΥΛΗΣ

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

« Ὅταν κινῶ για νὰ ἴδω
χιόνια καὶ βροχαῖς » (Λημοτικὸ)

Ἄνθισαν ἐφέτος τὰ κλαδιὰ
μέσα στοῦ χειμῶνα τὴν καρδιά

Ἡ κουρτίνα στὸ παράθυρό μου
παίζει μὲ τὸν ζέφυρο τοῦ δρόμου

Κάτω στ' ἀνθισμένο σου νησι
θὰ μὲ περιμένεις τώρα ἐσὺ

Ἄκουμπᾶς στὸ φράχτη ἀφηρημένη
καὶ μὲ ἀμυγδαλόλουδα σὲ ραίνει

(Περπατοῦσε χρόνια στὰ βουνὰ
δίχως νὰ τὴν εὔρη πουθενὰ

Καὶ μιὰ μέρα - μέσ' τὸ παραμῦθι -
δίχως νὰ τὴν εὔρη, ἀποκοιμήθη ...)

Ὅμως μὲ περίμενες καιρὸ
κι ἄλλο δὲν μπορῶ νὰ καρτερῶ

Θὰ φτεροκοπᾶν χιλιάδες γλάροι
γύρωθε στὸ πλοῖο που θὰ μὲ πάρη

Καὶ θὰ μείνουν πίσω τὰ ρηχὰ
που τὸ κύμα σπάει καὶ ξεψυχᾶ

Στὰ γαλάζια βάθη τῆς εὐδίας
θ' ἀνεμίζη ὀλόχρυσος μανδύας

Ὡκεάνειος φλοῖστος θὰ θροῖ
στῶν κυμάτων τὴ λευκὴ ροῦ

Καὶ θὰ πνέη θαλασσινὴ θωπεῖα
ἀπὸ μακρυνότατα τοπία

Δάση θὰ περνᾶνε καὶ νησιά
ξεχασμένα στὴν πρωϊνὴ δροσιὰ

Κι ὄλα θᾶναι ἀνταύγειες γύρω, σά-
[μπως

κρυσταλλένιο νὰ τὰ λούζει λάμπος

Ἄνοιξι βαθειὰ θὰ μὲ ὀδηγῇ
νὰ σὲ πλησιάζω κάθε αὐγὴ

Η ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ

Υπάρχει αμφιβολία γεννημένη από πόθο για γνώση βέβαιη κι ασφαλή, μα υπάρχει κι αμφιβολία πώχει για σκοπό τόν ίδιο τόν έαυτό της. Η πρώτη είναι τής κάλης πίστεως, πάντα ζευγαρωμένη με τόν πόθο τής αλήθειας. Είναι σά προληπτικό φάρμακο τού στοχαστή για ν' αποφύγη τήν πλάνη. Νά ή πρεπούμενη, ή απαραίτητη άγκυρα τού πνεύματος, πού κρατάει τόν νού με τή γερή τής άλυσσίδα άπ' τού βούλιαγμα στήν όποια μεταφυσική θρησκευτικής μορφής, φυλάγοντάς τον από εύκολη παράδοσή του στίς πιό άστραφερά ντυμένες πλάνες, στίς πιό εύκολες λύσεις.

Λοιπόν, ή αμφιβολία τής έρευνας είναι μιá τάση τής ψυχής για πιό σωστές λύσεις, για γνώση θετικώτερη και κατοχυρωμένη πιό πολύπλευρα άπ' τού Λόγο. Είναι σάν τού προάλιο πού ίσια οδηγεί σέ μιá πιό ξεκαθαρισμένη γνώση, σάν καθαρτήριο τού πνεύματος, σάν αναγκαία προϋπόθεση αληθινής επιστήμης. Χρειάζεται αμφιβολία - προσωρινή - πού νά διακόπτεται με ένα βήμα έμπρός πρòς τόν πολιτισμό και πρòς τού φώς. Χρειάζεται και μιá αμφιβολία συνεχής για κάθε ιδέα έτοιμη, - ιδέα πειρασμό, - πού προκαλεί τού νού νά τή δεχτή άνεπιφύλακτα.

Δέν είναι όμως ούτε προσωρινή έντελώς κατάσταση ή αμφιβολία, όπως τή θέλει ό θεολόγος, πού πρέπει νά οδηγεί γραμμή στήν «πίστη» και στή ραχιατό όπου χαρίζει ή σπηλιά της. Μα δέ μπορείς νά πής πώς είναι και μιá μόνιμη άπόλυτα κατάσταση, όπως τή θέλησε ό Πυρρωνισμός.

Η αμφιβολία πρέπει νά συνοδεύεται από φλογερό πόθο τού έρευνητή για νά γνωρίση τήν αλήθεια. Από ανάγκη έσώτερη νά ρίξη φώς, κι ακόμα φώς στή πρόβλημα. Από ειλικρίνεια κατακάθαρη. Από άρνηση κάθε προσωπικής προτίμησης. Από άρνηση τών άρχών τής πείρας κι από γενναίο φρόνημα πού νά γκρεμίξη τά είδωλα τού πνεύματος, με τού σκοπό νά μπή στή θέση τους ένας πυρσός αλήθειας, μιá φωτεινή κατάσταση, πού δέν άφίνει τόπο για προλήψεις.

Είπαν πώς ή αμφιβολία μπορεί νά οδηγήση σέ «άπιστία», σέ διαρκή κλυδωνισμό και ήθική άγωνία. Όμως αυτή δέν είναι ή σωστή αμφιβολία τής επιστήμης.

Είναι τού ξεχωρο σημάδι ένός πεισματάρη έρευνητή, ένός επαναστάτη τής σκέψης, πού δέν άναγνωρίζει νόμους λο-

γικούς. Είναι ακόμα σημάδι τού ξεπεσμένου επιστήμονα πού θέλει νά μεταβάλη κάποτε τήν κάθε ιδέα σέ σκοτεινό χιτώνα για νά σκεπάξη τήν πνευματική του γύμνια κι άταξία. Είναι ή αμφιβολία τής προκατάληψης, πού συνοδεύεται από πείσμα, κι ίσως από πνευματική άναπηρία. Αυτή δέν οδηγεί στή φώς, μήτε και στούς δρόμους πού καινούργιοι χαράζονται άπ' τα μεγάλα πνεύματα τού κόσμου.

Έχει τού μέτρο της, (σάν κάθε τι) ή αμφιβολία, μα είναι σά δύσκολο κάθε φορά δασκαλικά νά όρίση τ' όριο της. Κάθε στιγμή τού στοχασμού σου φαίνεται απαραίτητη. Και τή στιγμή πού νόμισες πώς φτάνει στή σκοπό της (όταν τού πνεύμα κάνει ένα βήμα έμπρός δισταχτικά περνώντας σέ κάποιον νέο στοχασμό), άντίς για νά χυθή σου ξαναπαρουσιάζεται πάλι. Σάν κάποιος συνοδός αιώνιος στού νού τού λύχνο, πού πορεύεται ψηλαφητά μέσ τού λαβύρινθο τής γνώσης.

Η αμφιβολία τής επιστήμης είναι προσωρινή θεωρημένη για τήν κάθε στιγμή τής σκέψης, μα είναι και μιá μόνιμη κατάσταση τού νού πού έρευνάει, θεωρημένη από τήν όψη τής συνέχειας τής έρευνας στήν επιστήμη. Είναι σάν κάποιος ίσκιος άγαθός τού πνεύματος, πού τού άκολουθάει πιστά, τότε μπροστά και τότε πίσω και πού τού παραστέκει σ' όλες τις άγωνιακές του νύχτες.

Η επιστημονική, λοιπόν, αμφιβολία πού συνοδεύει μιáν ειλικρινή θέληση για τή γνώση τής αλήθειας, δέν οδηγεί όπως τού θέλουν μερικοί- άναπόφευκτα στήν πίστη, στή θάνατο τής επιστημονικής σκέψης- (όπως τού θέλουν οι άλλοι.)

Σκοπός της είναι νά γνωρίση ό νούς τού άγνωστό μας γύρω με πιό ασφάλεια. Νά φωτιστή τού πρόβλημα σ' όλο του τού περίγραμμα. Και συνοδεύει αυτή ή αμφιβολία τή προσπάθεια για μιá καθρά λογική γνώση τού επιστητού. Ένώ ή «πίστη» (με τήν έννοια τής θρησκείας) είναι μιá φαινομενικά νοητική γνώση τού άγνωστου, με λύχνο τήν καρδιά και τού συναίσθημα. Και τή στιγμή πού ή αμφιβολία εισορμάει στή καταφύγιο τής πίστης, κόβεται κάθε σχέση τού νού με τήν επιστημονική σκέψη, πού δουλεύει μοναχά με τούς νόμους τού λογικού και ζητάει ν' ασφάλιση τις άρχές και τα περίσματα της με άποδείξεις λογικές και μ' όσο δύνανται κύρος πιό άντικειμενικό.

Τ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Και θα πέσω, σάν ένας κομήτης
στίς έληές ανάμεσα τής Κρήτης

Άς πούμε πώς έφτασα, και πώς
ήσουν ό μονάχος μου σκοπός

Ξάπλωσε στή χλόη, νά ξαποστάσης
τú τραγουδι άκούοντας τής θαλάσσης

Τάχα νά φοβάσαι μη βραχής
άπό τή δροσιά τής έξοχής;

Τού άνοιξιάτικό σου τού φουστάνι
μούσκεμα ή βροχή πού θαν' τού κάνη!

Σ' ένα έρημολούλουδο μαβι
μιá γλυκειά χρυσόμυγα βομβει

και σταλάζει - δάκρυ - τού ρετινι
γύρω σ' όνομά σου «Αίκατερίνη»

Η σιωπή κρυμμένη στή κλαδι
μιáν ώδη πανάρχαια τραγουδεί

σάν ένας αλήτης μεσ' τά σκοίνα
νά έξεχάστη παίζοντας σουρντίνα

Στά μαλλιά, τά μαύρα σου μαλλιά
σύννεφα περνάνε και πουλιά

Κι ό καλός Θεός άπό τά νέφη
τú καπέλλο βγάζει και μάς γνώφει!

Στú γυμνό σου μπράτσο τού ξανθó
άφησέ με νά σέ όνειρευθó

Πριν μάς πάρη - στά στερνά τής μέ-
ρας -

στά πλατειά φτερά του ένας άγέρας

Δίχως ένα λόγο, ένα φιλι

Θ' άργοπερπατάμε σιωπηλοί

Θάχη ό λαμπρός ήλιος ναυαγήσει
και θα βάφη ό κρόκος του τή δύσι

Και καθώς θα φεύγουμε, με μάς

θα κινούνται τ' άστρα πρòς δυσμάς.

Ξένοι άπό τόν κόσμο και φευγάτοι
στού άνεμοδαρμένο μονοπάτι

Και στήν πολιτεία τά πορφυρά
φώτα, θα κοιμούνται στά νερά

Μόνο στού πελάγους τόν καθρέφτη
καταρράχτης άστεριών θα πέφτη ...

Υστερα ή χορεία τών άνθών
μακρυνó θα γίνη παρελθόν

Και θα πέση μιá μελαγχολία
νά τυλίξη τά όσα έφύγαν πλοία ...

Η μορφή σου τώρα, άπό ψηλά
μέσ' τόν ύπνο μου χαμογελά

Στέκεσαι στού όνειρου μου τήν πύλη
και με χαιρετάς, με τού μαντήλι

Γ. ΤΣΙΤΣΙΜΠΙΚΟΣ

ΠΩΣ ΑΓΙΑΣΕ Ο ΦΟΝΙΑΣ

(Λαϊκή Παράδοση Δυτ. Μακεδονίας)

Μιά φουρά κι' έναν κινό ήταν ένας πού σκότουσιν κόσμουν. Εΐχιν κάμ' ίνιήντα ίνιιά φουνκά. Ούτι στούν ξύπνου τ' ιύρισκεν ήσυχία, ούτι στούν ύπνου τ'. Τούν πέδιυν Ικείνους πού τούν εΐχιν βάλ' νά κάμ' τόσου κακό. Πώς δέν αν'ξιν κιάλας του στόμα τ' νά τούν χάψ' ζουντανό!

Κί' πάει σ' έναν ξιμουλου'ητή— άγιουν άνθρουπου.

—Αυτό κι' αυτό, ισύ ξέρ'ς, πέμι τί νά κάμου για νά μι' σχουρέσ' ού θιός τίς άμαρτίες μ'!

Σμίγ' τά φρούδια ού άγιους μόλις ακ'σιν τ' άμουλόητα άπου ψυχή μαύρ'. Συλλουγιαζ', συλλουγιαζ', μπά! δέν εΐνι σουσμός για τούτουν, δέν εΐνι

Τί νά τούν πη; Τούν λέει κι' αυτός:

—Άπου δώ κι' πέρα θά κάμ'ν'ς όλου καλουσίνις στη ζουή σ'.

Νά σί'φκιοδντι οί άνθρῶπ', κι' ΐσους σχουριθοδν οί άμαρτίες σ'! "Ε! μιγάλους εΐνι ού θιός, πιδι μ' . . .

—Κί' πότε θά καταλάβου πώς μι' σχουρέθ'καν οί άμαρτίες μ' κι' δέ θά πάου χαμένους;

—Σταμάτα κι' θά σί' πῶ . . .

Εΐχιν δαδί ού άγιους στού καλύβι τ', π' άνναβιν τ' νύχτα κι' διάβαζιν. Τούν δίν' μιά σκίζα, όλου ρόζ'.

—Πάρ'του κι' φύτιψ'του. "Αν βαρέσ' κι' άπουλικ' κλαδιά κι' φύλλα, νά ξέρ'ς, σχουρέθ'καν οί άμαρτίες σ'!

Τού παίρν' ού φουνιάς κι' φεύγ'. —Τί νά κάμου; Δύσκουλ' δ'λειά ν' άπουλικ' κλαδιά κι' φύλλα Ιτούτ' ή σκίζα! Εΐμι χαμένους

Πάει τώρα σ' έναν έρμουν τόπου πού δέν πρασίν'ζιν φύλλου. "Ολου τσακίλ' κι' στέγνα. Κουντά στη στράτα, σκάβ', σκάβ', βγάν' πέτρις. Στού μέρους π' άνοίγ' κουβαλάει χῶμα, μι' τούν πλάτ'. Τού ρίχν' φκιάν' χουράφ'. Φυτέβ' μπουστάν' κι' άμπέλ'. "Ανιβαίν' κι' στού β'νό, φέρν' κι' τού νιρό Ικειϊ. Φυτέβ' κι' δέντρα. Στη μέσ' στού μπουστάν' μπίγ' τή σκίζα του δαδί.

—"Οσ' θά πινρῶν άπ' τή στράτα θά τούς δίνου καρπούζ', όταν γίνουν τά καρπούζια, σταφύλ', όταν γίνουν τά σταφύλια, θά' πίνουν κρύου νιρό, κι' θά μι' φκιοδντι!" Ετο' λέου, ΐσους σχουρεθοδν οί άμαρτίες μ' κι' βλαστήσ' ή σκίζα! "Αλλοιδως

Γένουντι τά καρπούζια. Πινρῶν κόσμ' άπ' τούν έρμου τούν τόπου. Καίει ού ήλιους, άνναψιν ή πέτρα. Κόμπ' κόμπ' ού ΐδρουτας. Οί γλωσσις κουλλ' μένις Κί' τού τζιτζίκ' νά σκάν'!

—Γειά σου, πατριώτ'!

—"Ωρα σ' καλή. "Ελα νά σί' δώσου ένα καρπούζ'. Κάτσι στούν ήσκιου κι' φάτου. Πιές κι' κρύου νιρό.

—"Ιφχαριστώ, ού θιός νά σ' έχ' καλά! Γειά σ'!

—"Ωρα σ' καλή!

Τρώγαν οί άνθρῶπ', πιναν οί άνθρῶπ', Ιφκιοδνταν οί άνθρῶπ', ή σκίζα οσου πάινιν στέγγουνι!

Κάπουτι κι' άλλουτι, πιννάει κι' ένας καβάλλα σ' άλλουγου, βιαστικός.

—"Ωρα σ' καλή, πατριώτ'!

—Νάσι καλά.

—Σταμάτα νά σί' δώσου σταφύλια. "Εχου κι' κρύου νιρό.

—Δέν άδειάζου

—"Οχ', σταμάτα!

—"Οχ', δέ σταματώ!

—Σταμάτα!

Τίπουτα. "Εφυβγιν

—Σταμάτα! Σταμάτα!—Δέ σταματάς; Παίρν' τού γκρά' ποδ'χιν για τ' άγρίμια. Νά! σά δέ σταματάς! Μπάμ! πάρ' τουν κάρ'.

—Τί ίνιήντα ίνιιά φουνκά, τί Ικατό!

Γυρνάει τότι κι' βλέπ'—μπάσα! Τηράει καλά, μωρέ έτο' εΐνι! Ξανατηράει—Δόξα σοι, Θε' μ', λέει κι' κάρ' τού σταυρό τ'.

Μί' σχώρις τ'ς άμαρτίες μ'!

"Η σκίζα του δαδί εΐχιν άπουλικ' κλαδιά κι' φύλλα!

Ξιτάζ' κι' μαθαίν': ού σκουτουμένους πάινιν νά χαλάσ' μιά προυξι-νιά άπου ένα κουρίτσ'

ΠΑΡΑΣΚ. Ι .ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Α Π Ο Μ Η Ν Α Σ Ε Μ Η Ν Α

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΘΑΝ. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗ: "Όνειρα και Παρ- μύθια.» (Ποιήματα, Θεσσαλονίκη)

"Ο ποιητής κ. Κυριαζής είναι άπό τούς λίγους πιά πού άπέμεινιν ευλοβικούς πι- στούς της ρίμας, αυτής πού λένε, πώς στα χέρια του άληθινού καλλιτέχνη γίνε- ται όχι άπλῶς ύλικό στοιχείο της όμορ- φιάς του μέτρου, μα και πνευματικό στοι- χείο της σκέψης και του πάθους, ζυπνών- τας νέες διαθέσεις ή ταραζόντας και- νούργια πομπή ιδεών ή άνοιγοντας μ' ά- πλή γλύκα και ύποβολή φωνής κομμά- χυροσόπορτα πού και αυτή άκόμα ή φαντα- σία του κακού τήν είχε κρούσει. "Η ρίμα πού μπερεί του άνθρώπου τήν φωνή νά τήν μεταβάλλη σέ θεϊκή λαλιά.

Σ' αυτή τήν θεότητα πιστεύει και προσεύχεται άκόμη ο ποιητής αυτός με τό πλούσιο αΐσθημα και τήν γόνιμη φαν- τασία.

"Ολα σχεδόν τά τραγούδια της συλ- λογής αυτής είναι μιá συγκρατημένη νο- σταλγία, για πράγματα πού κάποτες έ- σταζαν σταγόνες ζεστές συγκίνησης και θαυμασμού μέσα στην εορταστική καρδιά του ποιητή και πού τώρ' έρχεται τό λο- γικό και ή άναγνώριση μιáς ώριμης πιά ηλικίας νά τά χαϊδέψη με τήν άμφιβολία για τήν άξία τους.

Στά καλοδουλεμένα αυτά τραγούδια του, ή νοσταλγία, ή άμφιβολία και ή πα- γερή διάψυση πόθων και έλπίδων συνθέ- τουνε ένα κόσμο πραγματικά φασματώδη πού πέρνει σχήμα μέσα στο άκαθόριστο της άχλύος του όνειρου και πιό πέρα του κόσμου του παραμυθιού, του φευγαλέου και παραπλανητικού.

"Αρχίζει με μιá καλόβολη καυτή ει- ρωνεία πού δέν φθάνει όμως τά σύνορα του σαρκασμού, γιατί τήν χαλιναγωγή μιá ευγενικά ψυχή καλλιεργημένου τε- χνήτη. Μάλλον διαψευσμένες έλπίδες μο- ποδν νά είπωθοδνε τά τραγούδια του αυ- τή, παρά κάτι πού δέν έχει πιά άξία, κάτι πού δέν άξίζει τόν κόπο ν' άσχοληθῆ σο- βαρά κανείς και, με τήν τρέχουσα έννοια πού τήν διακοσμεϊ βέβαια και κάποια διάθεση κρυφής ειρωνείας, τά λέμε: «πα- ραμύθια και όνειρα».

Παρατηρώντας τα άπλῶς, με τήν πρώ- τη ματιά βλέπεις άμέσως τήν παρουσία της τέχνης μέσα στα ποιήματα αυτά: ά- ναδεύει άβίαστη, πάλλει και δονείται ή τάση εκείνη πού θέλη νά βάλλη τήν ψυχή σ' άρμονία με τά σωστά πράγματα, πού βλέπει όμως ένα μεστῶμένο, ώριμο και ηλικιωμένος πιά άνθρωπος και πού ξέρει νά μαντεύει μέσα στο φλογόθωρο φῶς και τά άτίθασα ποτάμια χρυσοῦ μιáς άνοιξιάντικης δύσης.

Βέβαια τά ποιήματά του ούτά δέν έχουνε καμιά ιδιαίτερη άσφάδα και φλό- γα πάθους, κανένα τρικύμισμα και συγ- κλονιστική σύγκρουση θέλησης για έπι- βολή, ούτε κανένα έξόχισμα συνεισμε- νου ούρανοῦ ψυχής άπό θυμωμένη και ξεφρενή άστραπή καταστροφής και όλέ- θρου. Είναι όμως ήρεμα, γλυκά και ήμε- ρα λόγια μιáς παρουσίας ένός σαγηνευ- τικού θαυμασμού, άπό ένα πολύπειρο μάστορα πού κάτω άπό τό γυαλί της πεί- ρας του συναρμολογεί τά πολύχρωμα αυτά τραγούδια τῶν στίχων του, τά άλ- λοτε άπλά και άλλοτε περίτεχνα σκαλι- στά και πού τά πέρνει άπ' εὐθείας άπό τό άνήλιο και όλο μάγια και θαύματα ύπόγειο δπου έκρυσσε ζηλότυπα τούς θη- σαυρούς της γνώσης του.

Γενικά όλα τά ποιήματα της συλλο- γής του αυτής είναι ένας άπολογισμός με μιá πολύ έλαφρά άπόχρωση άπογοή- τευσης ένός άνθρώπου, ο όποιος γνωρίζει ότι έφυγε πιά άπό τό πυρωμένο και όλο έλπίδες και ύποσχέσεις μεσημέρι και βα- δίζει μέσα στο χλωμοπόρφυρο φῶς της ώρας πού ο ήλιος κουρασμένος πηγαίνει ν' άνιπαυθῆ.

"Από άλλη δέ άποψη θά μπορούσαμε νά ποῦμε άκόμη για τά ποιήματα αυτά του κ. Κυριαζῆ, πώς είναι ένα κομμάτι της γνωστής τραγωδίας κάθε καλλιτέχνη πού πραγματοποιεί τό Ιδανικό του. Ζῆ και αυτός τήν κατάσταση του εκπληρω- μένου και κερδισμένου Ιδανικού, τήν γυ- μνή, όπως λένε, αυτή στιγμή άπό θαύμα και μυστήριο, πού πηγαίνει νά γίνῃ άπλῶς πάλι μόνον ή άρχῆ για άλλο Ιδανικό δια- φορετικό.

Στην συλλογή αυτή ένα άκόμη πρῶ- μα παρετήρησα. Μιá ο δημιουργός της πολλές φορές για τό σπίτι, ή εικόνα του σπιτιού είναι ζωηρή, έντονη και θερμή σ' ώρισμένα ποιήματά του. "Αν δέ πι- στέψουμε αυτά πού λέγει κάπου ο Wilde για τό σπίτι: «Στό σπίτι βλέπουμε όλοι τίς σωστές διαστάσεις. Καθετί είναι στην έξουσία μας και όλα προσαρμοσμένα στην χρῆσι τήν δική μας και νά τήν εὐ- χαρίστησι μας. Και αυτός ο έγωϊσμός πού είναι τόσο χρῆσιμος για τήν όρθην αντί- ληψη της άνθρώπινης αξιοπρέπειας, είναι έξ' ολοκλήρου άποτέλεσμα της ζωής του σπιτιού». Εύκολα μπορεί κανείς νά συμ- περάνη έστω και πρόχειρα, ότι ο ποιητής αυτός τήν συντηρητικότητα και τήν φω- τεινότητα στην τεχντροπία του τήν έχει θεμελιώση και στηρίζει σε πεποιθήσεις και όχι άπλῶς σε ιδέες ρευστές και εὐ- μετάβολες, όπως συνήθως είναι άπό τή φύση τους.

"Ο κ. Κυριαζής έχει πλήθος συλλογές είναι γνωστής τεχντροπίας και είναι γνωστά τά ύλικά πού μεταχειρίζεται και τά πολύτιμα πετράδια πού διαλέγει με πάθος για νά δέση ένα έλαφρό και άε-

ρινο κόσμημα τής τέχνης του με το μάλαχ τής συγκίνησης του ποιητή, που κατέχει άφθονο και άτόφιο.

Παρ' όλα αυτά την πλάνη καμιά φορά δεν μπορεί εύκολα να την αποφύγει κανείς. Αίφνης για την συλλογή του αυτή θα μπορούσαμε να πούμε άβυσσάνιστα μόνο, πώς είναι ένα δημιούργημα άφου έχουσε στην τύχη ζωηρόχρωμα πετράδια σκέψης, χαλώντας απ' άλλου βρυτίμα κοσμημάτων τής τέχνης του για να πάρη το ύλικό για την νέα αυτή δημιουργία του. Άλλά ό ποιητής Κυριαζής όπως φίνεται από όλη την παραγωγή του, δεν είναι ένα σταματημένο ρολόγι που δείχνει μια άρισμένη έποχή άπεναντίας είναι ένας άκάματος και ευσυνείδητος έργατης τής τέχνης του που άποφεύγει τις φανταχτερές και άποκρουστικές ταχυδακτυλουργίες.

Έκείνο που χαρακτηρίζει πραγματικά και έντονα τον ποιητή Κυριαζή είναι αυτό που βλέπουμε κατακάθαρα στα δημιουργήματά του, την εύκολία εκείνη που κατέχει, να περνά από το αίσθημα στην μορφή, ώστε η σκέψη του ποτέ σχεδόν να μη διαρρέει άσκοπα στο χάος.

Αυτό νομίζω πως είναι και το ιδιαίτερο χάρισμα και μυστικό του, τόσο άπαραίτητο γενικά για την τέχνη και πρό παντός για την τέχνη τής παραγμένης έποχής μας.

ΘΕΜΗ ΠΗΛΙΟΡΕΙΤΗ : «Ψηλαφώντας στο σκοτάδι...» Διηγήματα, Άθήνα
Έκδόσεις «Ποιητικής Τέχνης»

Όπως ξέρουμε τα πιο βαθειά και άβυσσαλέα, τα πιο ύπουλα σε σκοτάδια καταστροφής και όλθέρου είναι τα βάραιθρα τής ανθρώπινης ψυχής.

Έπάνω στην γνωστή αυτή διαπίστωση, ό κ. Πηλιορείτης με μια διάθεση να φιλοσοφήση γύρω από ανθρώπινες καταστάσεις που τις ξέρανε το πύρωμα τής φλόγας ενός άρρυθμου και άχαλίνωτου πάθους, προσπαθεί να γεμίση, να μολώση τα βάραιθρα αυτά, με ένα αντίδοτο τής πιο γνήσιας και λεπτής χριστιανικής ούσίας.

Στα διηγήματά του αυτά βλέπουμε να εφαρμόζη αυτήν την τακτική και μελετημένη τεχνική: ένεργεί στην αρχή σαν έξομολογητής, πνευματικός, διαπιστώνει και άνακαλύπτει ίσως με κάποια εύκολία το βάραιθρο τής ψυχής, το γεμάτο πυκτό σκοτάδι τρομάρας και φρίκης το διακοσμημένο όλο με τσαμπιά από φειδία κιτρινοπράσινα φαρμακερά και έπειτα προσπαθεί να το γεμίση με το βάλαμο τής χρυσής γαλήνης, τής μετάνοιας, ίσως και με μια άσυνείδητη Νιρβάνα που δεν είναι καθόλου χριστιανική.

Τούτο όμως είναι το άξιοπρόσεχτο στον κ. Πηλιορείτη, ότι δεν άπομακρύνε-

ται ποτέ από το χαλασμένο εύρημά του και τής ζωντανό έρείπιό του με την άπογοήτευση εκείνη τήν χαρακτηριστική του πνευματικού, που συνήθως την βλέπουμε στα μάτια του, όταν βρέθηκε μπροστά σ' ένα κολασμένο και κατασκότεινο από άμαχτες ανθρώπινο βάραιθρο, αλλά άπεναντίας έμφανίζει μια αισιοδοξία η μάλλον, μια μοιρολατρεία ένεργητική που λέγει: ότι ναί μεν τα γραμμένα δεν ξεγράφονται αλλά η δοκιμασία μπορεί να γίνει πιο ύποφερτη και δίκαιη, όταν κατορθώση να μιλήση μέσα μας με το σαγηνευτικό φως τής, ή συνείδησή μας.

Τά πρόσωπα, του Κώστα, του Άποστόλη, του Στέργιου αυτά που παρουσιάζει καταλλήλως στα άφηγήματά του, είναι μορφές και στόματα τής συνείδησης, αυτής που είναι η γνώση και η ύπαρξη όλόκληρη του Θεού ή τίποτε.

Για τον κ. Πηλιορείτη η συνείδηση αυτή είναι καθ' όσον χριστιανική, έτσι άποδεικνύεται ένας διδακτικός τεχνίτης, που προσπαθεί όμως συνάμα, πράγμα λιγάκι δύσκολο, ν' άποφύγει την κουραστική και τετριμμένη ήθικολογία και να δόση μονάχα δικαιώματα κυριαρχικά στην ανθρώπινη συνείδηση, ώστε αυτή που είναι μέσα του και πάνω απ' αυτόν, να γίνει η θέληση τής ψυχής του, η μόιρα του και να μπορεί άβίαστη και έλεύτερη να του γράφη ένα άξιοπρεπές ανθρώπινο πεπρωμένο.

Έπίσης άξιοσημείωτο, αλλά και ένθαρρυντικό για ένα νέο λογοτέχνη που παρουσιάζεται πραγματικά ίσως το πρώτο, είναι η άτμόσφαιρα όπου κινεί τούς ήρωάς του. Αυτή παρουσιάζεται καθαρά έλληνική. Τα έρημονήσια, τα ήσυχα λιμανάκια, οι σκηνές τής φουρτουνιασμένης θάλασσας, η άγάπη των ναυτικών μας για την θάλασσα, τα σπίτια και οι άνθρωποι των χωριών και των πόλεων μας, δίνουν στο έργο του μια γνησιότητα και στερεότητα και έπομένως και την προοπτική μιας εξέλιξης.

ΣΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΓΙΑΝΝΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΗ : Στο Ξέφωτο. Ποιήματα Άθήνα 1947.

Έκφραση ανθρώπινης περηφάνειας και δύναμης είναι η ποίηση τής Χριστοφή. Είναι σπάνιο πράγμα στα χρόνια μας ν' άναδινεται μέσ' απ' τούς στίχους των νέων μια αισιοδοξία και φωτεινή ποιητική άναλαμπή βγαλμένη ύστερ' από έπώδυνο αλλά γεμάτο πεποίθηση και πίστη μόχθο.

Η άγωνία που προβάλλει μέσα στην ποιητική άτμόσφαιρα τής συλλογής αυτής δεν έχει τον ήχο του τραγουδιού τής άπόγνωσης του καταποντιζομένου ανθρώπου, δεν είναι έκφραση ζωϊκής άδυναμίας ή ψυχικής κάμψης, αλλά μουσική που τονίζει και ύπογραμμίζει μια όπως-

δήποτε άποφασιστική και αισιοδοξη λύση.

Και δε μπορούσε να είναι κι' άλλοιως. Ξεκινώντας η ποιήτρια απ' τη φύση, απ' την άγνότερη δηλαδή και πιο ανθρώπινη, για ένα ποιητικό δονούμενο άτομο, άφεταιρία, μπορεί να έρμηνεύσει και τον έρωτα και τον άγώνα για τη ζωή (στο βάθος ό έρωτας είναι η δυναικότερη και ήθικα άληθινότερη έκφραση του άγώνα αυτού) με τη χαρά του «φυσικού» ανθρώπου, για τον όποιο δε χάθηκε ποτέ ό παράδεισος, δηλαδή του άτόμου που αισθάνεται και έννοιεί τη φύση και την αιωνιότητά της χωρίς την παρέμβαση τής γνώσης και τής πείρας.

Αυτή η έπαφή με τη φύση κι' έπομένως και με τη ζωή, που κάνει ό «φυσικός» άνθρωπος δεν είναι ούτε ύλική επικοινωνία με τον κόσμο ούτε άπαλό κολύπημα σε μεταφυσικές όπτασιες, είναι κάτι πολύ πιο άπλο και πιο τίμιο—ας πούμε—για τον άνθρωπο. Είναι η γεύση ή προσδοκία τής γεύσης και του ύλικού και του άύλου στοιχείου τής ζωής μαζί, έτσι όπως άξεχώριστα γεννιέται και μας δίνεται η μάλλον μας «δωρείται», είναι η υπερπήδηση των λογικά συμβατικών διαχωρισμών η τής διασπόμενης αισθήσεως και το γεμάτο από παιδικήν άθωότητα κι' έμπιστοσύνη βάδισμα μέσα στη φύση και μαζί με τη φύση:

Καθρεφτισθήτε στις βαθειές ψυχές του δά-
[σου φίλοι μου
να δήτε τα κορμιά σας να ψηλώνουν σαν
[τά έλατα
να δήτε τα κορμιά σας να γίνουν από έλατα
περήφανα και ήρεμα κορμιά
σιωπηλά κι' άθάνατα
και δυνατά
και όρατα....

Έλάτε να περάσουμε μέσ' απ' το δάσο—
[φίλοι μου

Κι' άλλου:
Χαρούμενοι θα σφιχτοδέσουμε την καινού-
[για ζωή
κορμιά το κορμιά, ψυχή την ψυχή, όρο τον
[όρο
για τον ήλιο, το φως, το βουνό και τον
[κάμπο,
τη χαρά του σπιτιού, το ψωμιά, τής γαλή-
[νης τη γλύκα...

Και το βράδυ
θ' ακούσουμε τί έχει να μας πει το μωρό
καθώς θα μας χαμογελάει
φορτωμένο το φουσκωτό βυζιά τής μάνας του.
Θά ξανάρθω...

Τά περισσότερα ποιήματα τής συλλογής, άπηρεούν την παραγμένη κατοικήνη έποχή και συμπλέκεται σ' αυτά η άγωνία, ό πόθος κι' ό μόχθος για τη λευτεριά, με την άγωνία και το μόχθο του έρωτα. Είναι φανερή και διάχυτη παντού η διάθεση τής μη ύποταξης παρά μόνο σ' ένα πεπρωμένο που έκφράζεται με τον

δίδυμο πόθο τής λευτεργιάς και του έρωτα:

Κι' εγώ κοντά σου στέχω φάντρα
τοισεύγενη λαμπής γενιάς
και το δικό σου δρόμο ακολουθάω.
Και μια σε βλέπω άγωνιστή
και μια σε βλέπω γι' άντρα
κι' απ' τον άγώνα κι' απ' τον έρωτα μεθάω.

Καθώς είναι άληθινή και καθαρή η πρώτη πηγή θα μπορούσε να οδηγήσει σε συνθετικώτερες ποιητικές άποδόσεις, σε πιο σφιχτοδεμένη έκφραση και σε πιο συχνή χρησιμοποίηση μιας λυρικής επικοινωνιακότητας από περιττό πολλές φορές φορτίο λόγων και όχληρους όρες ρητορισμού.

Κάτι σίχτοι, άπλοι και κλασικά λιτοί—κι' έχει πολλούς τέτοιους το βιβλίο αυτό—θα είχαν τότε φωτεινότερη προβολή:

Ποιός τ' όνομά του που ζητάει το θάνα-
[το—δειλός—
Ποιό τ' όνομά του που κλαίει πεθαινον-
[τας—άναντρος—

Είντι όχι μόνο γνήσια αλλά και «έλλη-
ληνική» η ποίηση τούτη.

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΑΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΗ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ

Τά έκδοτικά έθιμα και η άνάγκη τής πνευματικής επικοινωνίας έδημιούργησαν μίαν άβροφροσύνη την όποία δεν είναι εύκολο να προβλέψη κανείς χωρίς να χαρακτήρισθη και άνάλογα.

Στο Περιοδικό «Μορφές» έστειλαμε το περιοδικό μας, διότι έτσι νομίζαμε ότι άπαιτεί και έπιβάλλει η στοιχειώδης έκδοτική τάξη και πνευματική επικοινωνία, πλην όμως η Δ]ση του παραπάνου Περιοδικού έκρινε καλό ν' ανατρέψη η μάλλον ν' άγνοήσει η καλύτερα να περιφρονήσει το έκδοτικό «έθιμο τής άναλλαγής, έπιστρέφοντας το περιοδικό μας. Η τέτοια χειρονομία χωρίς να θέλουμε να τη σχολιάσουμε εύρύτερα μόνη της βοά μια καιρία έλλειψη πνευματικής άγωγής, και έμφανίζει μια δηλητηριώδη έμπάθεια ενός άχαλίνωτου έμπορικού συναγωνισμού, πράγματι άσφαλώς πολύ ξένη προς μια γνήσια πνευματική προσπάθεια.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Στις ταυρομαχίες συμβαίνει όταν ό ταυρομάχος δεν άκουμπση αρκετά τα κέρατα του ταύρου, οι θεαταί σε ένδειξη διαμαρτυρίας να χειροκροτούν και έπευφημούν τον πεθαμένο ταύρο και όχι τον άξιο ταυρομάχο.

Κάτι τέτοιο παρόμοιο, σαν καλοί

θεαται επιβάλεται νά κάνουμε καί ἐμεῖς καί νά χειροκροτήσουμε ἄδολα καί ἀνυστερόβουλα τήν πεθαμένη πιά καθ' ὅλα «συμφωνία» συνεργασίας καί μαζικῆς παραγωγῆς γιά ἀποκλειστικό λογαριασμό τοῦ περιοδικοῦ «Μορφές» ὄλων τῶν παλαιῶν καί δοκιμασμένων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος τῆς Θεσσαλονίκης, πού μέ τόσους ἐπιδέξιους καί ἀριστουργηματικούς ἐλιγμούς καί παραπλανητικές ὑποσχέσεις κατῶρθωσε νά ἐπιτύχη γιά μιᾶ φευγαλέα στιγμή μονάχα, ἤ μέ πάμπολλα προσόντα καί ἱκανότητες ἀξιοσύνης προκισμένη Δ/ση τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ.

Δέν θέλουμε νά σχολιάσουμε εὐρύτερα τὸ ἐπίσδειο αὐτό, τὸ ἀπό τὴν πρώτη στιγμή ἀφύσικο, ἐκτρωματικό καί ἀπραγματοποίητο.

Διερωτόμεθα μονάχα, ποιά τὰ ἐλατήρια αὐτῆς τῆς ἀπότομης καί ἀνεπάντητης στροφῆς καί οἱ ὑποуλες τρυφερότητες ἐνός ἀγκαλιάσματος δεξιότητη «Θούγκ» ἀπό μέρος τῆς Δ/σης τῶν «Μορφῶν» γύρω ἀπό τὰ πρόσωπα αὐτά γιά τὰ ὁποῖα εἶχε κηρύξει ἕνα ἀμείλικτο πόλεμο καί εἶχε ἀρχίσει συνάμα μιᾶ συστηματικά, ὄρολογιακά τοποθετημένη, ἀμφισβήτηση καί κατασυκοφάντηση τῆς ἀξίας των γενικά καί ὡς λογοτεχνῶν μᾶ ἀκόμη καί πιό ἀναλυτικότερα ὡς ἀνθρώπων πνευματικῶν.

Γιά μᾶς ὅλα αὐτά, σάν νά βλέπουμε σέ μαντικό κρύσταλλο, εἶναι τὸ ἀπὸτέλεσμα γιά τὴν ἐπίτευξη ἐνός προκαθορισμένου καί προγραμματισμένου πρακτικοῦ καί ὄριστο ἐπιτελικῆ ὑπολογισμένου ἐμπροστικῆ σκοποῦ: ἡ αὐξηση τῆς κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ἀφοῦ βέβαια θ' ἀποκοῦσε καί περιεχόμενο ἀντιπροσωπευτικό πλέον τῆς ἐδῶ γνησίας πνευματικῆς κίνησης ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἰσχεδῶν παντελῶς ἀποστερημένο καί ἔρημο. Καί ὁμολογοῦμε, ὅτι στὴν ἀρχὴ γενικά μᾶς ἐγέμισε τὸ πρᾶγμα μὲ μιᾶ βαθειὰ κατάπληξη καί ἀνησυχία μιᾶς ἐπερχομένης καταστροφῆς, ὥστε νά μὴ μπορούμε νά πιστέψουμε, πῶς εἶναι δυνατὸ ἀνθρωποι πνευματικοὶ γνωστοὶ γιά τὴν πνευματικὴ τους ἐλευθερία, ἀνεξαρτησία καί αὐτοτέλεια νά δεχθοῦν τὸ θλιβερὸ ρόλο ὑποτακτικοῦ καί δούλου γραφέα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Μουσείου.

Φαίνεται ὅμως πῶς ὅλοι οἱ πραγματικοὶ πνευματικοὶ ἀνθρωποι τῆς Θεσσαλονίκης αὐτοὶ πού ἔχουν συναίσθηση τῆς ὑπογραφῆς των ἐγκαίρως κατανόησαν τοὺς βάνους οὗτους σκοποὺς, τοὺς τελεία ξένους γιά καθαρῶς πνευματικούς ἀνθρώπους, ὥστε νά παρατηρηθῆ τὸ θαυμαστό καί καταπληκτικὸ σέ αὐτοματισμὸ καὶ αὐθόρμητισμὸ ἐκεῖνο φαινόμενο πνευματικῆς ἠθικῆς ἀξιοπρέπειας, ἡ ἐνστικτώδης δηλαδὴ ἀντίδραση πού ὠδήγησε σέ μιᾶ ἠθικὴ ὑποχρέωση ν' ἀποχωρήσουν ὀ-

λοὶ σάν ἕνας ἀνθρώπος, καί μιᾶ ἐξουσιώδη ἔξ.

Ἐπομένως νομίζουμε πῶς κανεὶς καλῆς πίστεως ἀνθρώπος δέν μπορεῖ νά ὀμιλήσῃ πιά περὶ ἀθετήσεως λόγων «συμφωνίας», ἀλλὰ περὶ ἐνός φαινομένου ἠθικῆς φυγῆς μπροστὰ σέ κάτι ἀφύσικο καί ἐπικίνδυνο καί νά ἐπαινέσῃ τοὺς ἀνθρώπους πού εἶχαν τὴν τόλμη καί τὸ ἠθικὸ θάρρος νά τὸ πράξουν.

ΒΙΒΛΙΑ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Τίλλας Μπαλῆ: «Λυγρὰ Σήματα» Ποιήματα Ἀθήνα

Χρίστου Γερογιάννη: «Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Ἰησοῦ»

Βασίλη Σκυλακάκη: «Ἐφηβεία» Ποιήματα Ἀθήνα Ἐκδόσεις Μαυρίδη.

Γ. Λιάκου: «Ὀμίλη» Ποιήματα, Ἀθήνα Ἐκδόσεις Ποιητικῆς Τέχνης.

Θαν. Παπαθανάσης: «Ἰραγυδῶνας» Ποιήματα Πειραιᾶς.

Γιώργου Γαβαλά: «Ζωγραφιὲς ἀπὸ τὸ μακρυνὸ δάσος» Ποιήματα, Ἀθήνα. Ἐκδόσεις Λογοτεχνικῆς Γωνίας.

Μιχάλης Κατσαράς: «Μεσολόγγι», Ποιήματα, Ἀθήνα. Ἐκδόσεις Ποιητικῆς Τέχνης.

Ροβήρου Μαιθᾶλη: «Σκαλοπάτια» Ποιήματα Ἀθήνα. Ἐκδόσεις Λογοτεχνικῆς Γωνίας.

Φοῖβου Δέλφη: «Ὅργος Ὅργης» Ποιήματα, Ἀθήνα.

Χρήστου Λεβάντα: «Ταξίδι στὸ Ἄγνωστο» Διηγήματα Ἀθήνα, Ἐκδόσεις Ραυτοῦ.

Νίκος Προεστόπουλος: «Ἀτέμνηνη Καμπύλη» Ποιήματα, Ἀθήνα, Ἐκδόσεις Ἐστίας.

Νίκος Προεστόπουλος: «Εἰσφορὰ» Ποιήματα, Ἀθήνα. Ἐκδόσεις Ἐστίας.

Τὰ παραπάνω βιβλία κυκλοφοροῦν διὰ τοῦ Πρακτορείου «Πνευματικῆς Συνεργασίας» Λεωφόρος Φραγκλῖνου Ρουβελτ 34 Ἀθήνα.

Ζωῆς Καρέλλη: «Φαντασία τοῦ Χρόνου». Ποιήματα, Θεσσαλονίκη 1949.

Ἐρσης Μ. Σαράτση: «Ὁ Σμαραγδένιος Ἀυλός». Ἀπόδοση Κινεζικῶν ποιημάτων. Βόλος.

Περιοδικὰ καὶ Ἐφημερίδες: «ΦΘΘ» Μηνιαῖον δελτίον Φυσιολατρικοῦ Ὀμίλου Θεσσαλονίκης Μάιος—Ἰούνιος.

«Ἀκριτικὸς Φάρος» Δεκαπενθήμερον Δελτίον Διευρηγῶν Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσως Περιφερειῶν Καστοριάς-Νεστορίου, φύλλον 32 Ἀπριλίου.

«R e c o r d» περιοδικὴ ἔκδοσις τοῦ Β.С. Θεσσαλονίκη.

«Εὐβοϊκὴ Ἐξόρμησις:» Δεκαπενθήμερος Πολιτικὴ καὶ Φιλολογικὴ Ἐφημερίς. Ἀθήνα 6 Μαΐου.

«Νέμεσις» Δεκαπενθήμερον δημοσιογραφικὸ ὄργανον VII Μεραρχίας 15 Μαΐου.

«Ἡ Αὐγὴ» Πύργος-Ἠλείας, 9 Μαΐου.

«Δελτίον Ζῶν» Ἐνῶσις Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν.

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

Γ. Ε. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗ

" ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ ΣΤΟ ΦΩΣ "

ΣΕ ΜΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΜΕΝΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ

=====

"ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ"

Περιοδικό Τέχνης Κοινωνικής και Πολιτιστικής Έρευνας

Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

Συντακτική Έπιτροπή: ΓΙΩΡΓ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ, ΣΤΥΛ. ΒΑΣΙ-
ΛΕΙΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Τιμή φύλλου δραχμ. 2000

=====